

Instituut van de Accountants en de Belastingconsulenten (IAB)

Opgericht bij Wetten van 21 februari 1985
en 22 april 1999

Uitvoerend Comité

- Voorzitter : Gérard Delvaux
- Ondervoorzitter : Erwin Vercammen
- Secretaris-penningmeester : Benoît Vanderstichelen
- Secretaris : Christiana Baert – Vreven

Raad

- Voorzitter : Gérard Delvaux
- Ondervoorzitter : Erwin Vercammen
- Leden :

Christiana Baert - Vreven — André Bert —
Micheline Claes — Christine Cloquet —
Jos De Blay — Ivo Dierickx — Michel Dumont —
Patrick Jaillot — Benoît Vanderstichelen —
Paul Van Dievoet — Jos Van Wemmel —
Daniëlle Van Zegbroeck

Algemeen Directeur

Eric Steghers

Accountancy & Tax

Driemaandelijks tijdschrift van het IAB
nr 4/2005

Administratie en redactie

IAB, Livornostraat 41 • 1050 Brussel
Tel : 02/543.74.90 — Fax : 02/543.74.91
E-mail : info@iec-iab.be

Redactiecoördinator

Leslie Van Hout
l.van_hout@iec-iab.be

Redactiecomité

Gérard Delvaux — Erwin Vercammen —
Eric Steghers — Roger Lassaux — Amid Faljaoui —
Rutger Van Boven — Liesbet Dhaene —
Eric Basso — Jan Van Droogbroeck —
Leslie Van Hout

Grafische vormgeving

perplex | Aalst
Prepress/Press
Corporate © Copyright s.a.

V.U. :

G. Delvaux, Livornostraat, 41, 1050 Brussel

ISSN 1375-9876

De auteurs, het redactiecomité en de uitgever streven naar betrouwbaarheid van de gepubliceerde informatie waarvoor ze echter niet aansprakelijk kunnen worden gesteld.

Editoriaal

BLIK OP DE WERELD EN VOETEN OP DE GROND... ¶ p. 3

Interview

HET IAB KAN ONS HELPEN IN HET KADER VAN DE OVERDRACHT VAN ONDERNEMINGEN ¶ p. 5

Benoît Cerexhe, Minister van Economie en Tewerkstelling van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, ontmoette een delegatie van het IAB. Het uitgelezen moment om de economische functie van onze hoofdstad te bespreken, maar ook om de aandacht te vestigen op een problematiek waarbij de Brusselse minister van Economie en Tewerkstelling ons Instituut wil betrekken.

Fiscaliteit

FOUTIEVE OF ONJUISTE TOEPASSING VAN DE MARGEREGELING VOOR TWEDEHANDSE GOEDEREN: VASTSTELLING VAN DE MAATSTAF VAN HEFFING NAAR AANLEIDING VAN EEN BTW-CONTROLE ¶ p. 10

De bijzondere regeling van belastingheffing over de winstmarge voor tweedehandse goederen, zoals bedoeld bij artikel 58, § 4 W.BTW (en het K.B. nr. 53 van 23 december 1994 ter uitvoering ervan) heeft de bedoeling dubbele belasting en concurrentievervalsing in het intracommunautaire verkeer te voorkomen. Het nagestreefde doel is het beginsel van de neutraliteit van de BTW in acht te nemen.

Ondernemingsrecht

DE CODE BUYSSSE ONDER DE LOEP ¶ p. 14

Op 21 september 2005 maakte de naar de naam van haar voorzitter genoemde Commissie Buyse haar corporate governance code voor niet-beursgenoteerde ondernemingen bekend aan het grote publiek. De Code kan voortaan worden geconsulteerd op www.codebuyssse.be. Hoewel kmo's niet verplicht zijn zich te gedragen naar de in de code geformuleerde aanbevelingen, zal de naleving ervan hun groei en geloofwaardigheid sterk ten goede komen. Een overzicht van de aanbevelingen die het meest in het oog springen, alsook van de belangrijkste toepassingsvragen in verband met de code kan dan ook niet langer uitblijven.

Beroep

BIJSTAND VAN HET IAB BIJ EEN HUISZOEKING EN INBESLAGNEMING OP HET KANTOOR VAN EEN ACCOUNTANT OF EEN BELASTINGCONSULENT ¶ p. 24

Deze bijdrage is een beknopte analyse van de regels en gebruiken die worden toegepast bij de huiszoeking en inbeslagneming in het kantoor van een accountant of belastingconsulent.

UITBESTEDING VAN BOEKHOUDKUNDIGE ACTIVITEITEN BIJ VLAAMSE KMO'S ¶ p. 38

Outsourcing is in. Grote ondernemingen besteden vaak activiteiten uit die ze als minder belangrijk beschouwen, omdat deze niet bijdragen tot hun competitief voordeel of omdat ze zelf niet over de nodige kennis beschikken. Vaak gaat het om activiteiten zoals IT of human resource management. Over het uitbesteden van andere activiteiten zoals de boekhouding is nog niet zoveel geweten. Een onderzoek van de Universiteit Gent en de Lessius Hogeschool bracht daarom in kaart in welke mate Vlaamse kmo's hun boekhouding uitbesteden of intern voeren.

Trends

DOORLICHTING VAN ONS SOCIAAL MODEL EN DE TERUGKEER VAN CHANTAGE IN DE ECONOMIE ¶ p. 43

Nu Europa een minder sterke groei vertoont dan de Verenigde Staten en Azië, ons werkloosheidscijfer gevoelig hoger ligt dan in Amerika en we ook geconfronteerd worden met financieringsproblemen doordat de babyboomers de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt, rijst de vraag om ons sociaal model opnieuw te bekijken.

VAKLITERATUUR ¶ p. 46

Blik op de wereld en voeten op de grond...

Gérard Delvaux
Voorzitter

Of we nu de voorbije twaalf maanden van boven naar onder of van links naar rechts overlopen, de balans leidt steevast tot de evidente vaststelling: dit was een scharnierjaar. Wanneer we de feiten in een dynamisch perspectief plaatsen, merken we inderdaad dat alle aspecten verweven met onze beroepsomgeving, ja zelfs met de kern van ons beroep, een evolutie doormaken die, bij nader inzicht, voor sommige onderdelen althans, nog vrij onzeker is.

Als we ze chronologisch overlopen en toetsen aan de realiteit, dan stellen wij onmiddellijk vast dat, onder invloed van de internationale normalisatie, onze boekhoudkundige normen – althans die welke worden gebruikt in de gecon-

solideerde rekeningen van de beursgenoteerde vennootschappen – “vreemde” invloeden ondergaan vermits de Europese Commissie sedert 1 januari 2005 beslist heeft dat we hier voortaan de IFRS als referentie dienen te gebruiken. We moeten er geen doekjes om winden: dit debat brengt haast onvermijdelijk een andere discussie op gang die trouwens al lang gevoerd wordt in Frankrijk waar de regels van afschrijving per onderdeel sinds kort van toepassing zijn op alle vennootschappen: de min of meer geleidelijke uitbreiding, onder invloed van een modernisering van de nationale boekhoudrechten op maat van de IFRS-normen en desgevallend aangepast aan de kmo, tot de rekeningen van alle ondernemingen en uiteraard de daarmee gepaard gaande onvermijdelijke fiscale neutraliteit van de beoogde wijzigingen die onlosmakelijk verbonden is met het behoud van een min of meer hechte band tussen het boekhoudrecht en het fiscaal recht of, bij gebreke daarvan, het ontstaan van eigen fiscale standaarden om de belastbare grondslag te bepalen. Gezien de omvang van de materie en de belangen die hier op het spel staan, is dit niet de plaats noch het forum om daarover te discussiëren, ook al zie ik persoonlijk, als practicus, niet in welk belang dit in termen van kosten/baten voor de kmo te bieden heeft. Anderzijds zou het ook erg gevaarlijk zijn om deze discussie uit de weg te gaan, onder het valse voorwendsel dat de IFRS-normen momenteel toch alleen maar gelden voor de geconsolideerde rekeningen van de beursgenoteerde vennootschappen. Daarom ligt deze

problematiek aan de basis van de oprichting van een werkgroep IAS/fiscaliteit met de vertegenwoordigers van de FOD Financiën en krijgt zij ook de volle aandacht van een interne werkgroep waarvan de werkzaamheden in de loop van volgend jaar zullen uitmonden in de regelmatige publicatie van een aantal documenten die de praktische kant van de zaak belichten.

U herinnert zich ongetwijfeld ook nog het samenwerkingsprotocol Jamar dat wij in het begin van de zomer concreet gestalte hebben gegeven. Eens te meer mogen wij noch de geest van dat protocol, noch zijn context en de respectievelijke verwachtingen onderschatten. In de specifieke thematieken die nauw aanleunen bij onze dagelijkse besommingen – zoals de elektronische aangiften en de problematiek van de termijnen of van de mandaten – biedt dit ons de gelegenheid om een constructieve dialoog met de FOD Financiën aan te knopen, een dialoog die we doortrekken tot de strijd tegen de fiscale fraude. Meer nog dan in andere dossiers trekken wij hier de kaart van de volledige transparantie.

Transparantie, evenwicht, ethiek zijn uiteraard termen die ook veelvuldig aan bod komen in de Code Buysse, dé bijbel van het behoorlijk bestuur die in het begin van de herfst werd gelanceerd. Dankzij onze actieve deelname aan de voorbereidende werkzaamheden hebben wij het natuurlijke profiel van onze leden als externe bestuurder in het bestuursorgaan van de kmo, duidelijk in de verf gezet.

Enigszins paradoxaal heeft de eerste winterkoude een aantal vrij “hete” dossiers op het voorplan van de actualiteit geplaatst. Hoewel de evaluatie door de FATF van ons preventief anti-witwassysteem en de belangrijke rol die onze externe leden daarin moeten spelen in het algemeen goed verlopen is, moeten er nog bepaalde acties ondernomen worden. Daarom zullen wij binnenkort een technische nota afronden die alle opmerkingen weergeeft en zich reeds positioneert ten aanzien van de vereisten van de

nieuwe 3e richtlijn die onlangs is verschenen. Bovendien heeft de publicatie van de achtste richtlijn en van de nieuwe Code of Ethics van het IFAC ons Instituut ertoe aangezet om het reeds ingezette proces tot verduidelijking van de uitoefeningsvoorwaarden van het beroep te consolideren. In het kader van de werkzaamheden van de Commissie van de belastingconsulenten werd met het oog op de modernisering van het koninklijk besluit betreffende de deontologie uitstekend denkwerk verricht over zijn inhoud ten aanzien van de belastingconsulenten.

En vermits het niet meer weg te denken is uit onze dagelijkse praktijk, moeten we in deze chronologische balans van het jaar 2005 zeker ook even stilstaan bij het “ICT”-dossier dat ook dit jaar weer een nuttig instrument opgeleverd heeft: het elektronisch stagedagboek dat de Stagecommissie en de stagemeester toelaat de stagiairs preventief en nauwkeurig op te volgen.

Uiteraard liggen al deze veranderingen ons na aan het hart! Eerst en vooral uit noodzaak vermits ons beroep voortdurend evolueert. Maar ook uit passie voor de kwaliteit van ons werk, want meer nog dan vroeger vinden wij in deze nieuwe economische, legislatieve, reglementaire omgeving alle ingrediënten terug van een dynamiek die de band tussen het beroep en de mensen die geïnteresseerd zijn in onze diensten nauwer aanhaalt. Een dynamiek die ons de kans geeft om ons te positioneren in een hecht partnership met een goed gestructureerd aanbod aangepast aan de behoeften en van de hoogst mogelijke kwaliteit. Een stevige alliantie tussen de realiteit van de cijfers en het inzicht, de finesse van een onafhankelijke analyse dank zij een permanente vorming en een deontologie die voor iedereen klaar en duidelijk is. Op dit sleutelmoment zullen wij, en daar ben ik rotsvast van overtuigd, zowel de wil hebben om deze uitdaging aan te gaan als de capaciteit om aan de verwachtingen te voldoen. Daarom aarzel ik niet om mijn beste wensen te koppelen aan het klinkend succes van een geslaagde professionele toekomst.¶

Interview

BENOÎT CEREXHE
Minister van Economie en
Tewerkstelling van de Brusselse
Hoofdstedelijke Regering

Het IAB kan ons helpen in het kader van de overdracht van ondernemingen

IAB : De overdracht van ondernemingen is een constante zorg van de overheid. Ook het Brussels Hoofdstedelijke Gewest ontsnapt er niet aan. Wat stelt u voor om de overgang van de uittredende generatie – de baby-boomgeneratie – naar de volgende generatie zo vlot mogelijk te laten verlopen?

Benoît Cerexhe :

Iedereen weet dat de overdracht van ondernemingen een belangrijke inzet is voor de tien volgende jaren. En vooral in Brussel. Veel ondernemingen zullen worden overgedragen en vaak zal het gaan om kmo's, die geen opvolger hebben klaarstaan. Wij willen dan ook – samen met een aantal partners – een overdrachtplan opstellen in ons Gewest. De bedoeling daarvan? "Matching" mogelijk maken. Concreet betekent dit dat een ondernemer die zijn onderneming wil overdragen en een kandidaat-koper elkaar in de beste omstandigheden moeten kunnen ontmoeten.

IAB : Wie zijn die "partners"?

Benoît Cerexhe : Onder partners moet men verstaan de Kamer van Koophandel te Brussel, de midden-

Benoît Cerexhe, Minister van Economie en Tewerkstelling van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, ontmoette een delegatie van het IAB, samengesteld uit de heren Gérard Delvaux, voorzitter, Erwin Vercammen, ondervoorzitter en Eric Steghers, algemeen directeur. Het uitgelezen moment om de economische functie van onze hoofdstad te bespreken, maar ook om de aandacht te vestigen op een problematiek waarbij de Brusselse minister van Economie en Tewerkstelling ons Instituut wil betrekken.

klasse en natuurlijk ook het BAO, het Brussels Agentschap voor de Onderneming. Ik wil ook het IAB voorstellen om een partnerschap aan te gaan met deze werkgroep om dit plan te bewerkstelligen voor het eerste semester van 2006. Wij zullen hiervoor trouwens financiële middelen vrijmaken. En nu ik de kans heb, wil ik er

nog even aan toevoegen dat het Gewest een nieuw "mentoraat"-mechanisme wil uitwerken. Het basis-idee daarvan is heel eenvoudig: de uittredende bestuurder van een onderneming moet de mogelijkheid krijgen zijn toekomstige opvolger aan te werven, en dit tijdens een beperkte periode – van ongeveer enkele maanden – waarin hij zijn opvolger kan opleiden, hem inwerken in de onderneming en zo kan de onderneming in de beste omstandigheden worden overgedragen

IAB : Bent u niet bang dat er een zeker wantrouwen ontstaat bij de uittredende baas?

Benoît Cerexhe : Alles is natuurlijk mogelijk. Maar het doel van het mentoraat – dat gefinancierd zal worden door het Gewest – is niet de klanten

Interview

opgeven, maar wel de toekomstige koper binnen de onderneming opnemen, hem de goede werking van de onderneming bijbrengen, voor die wordt overgedragen. De idee van het mentoraat gaat eerst en vooral over de overdracht van een kennis, een ervaring. Niet meer, niet minder.

IAB : En hoe zit het met ondernemingen die in moeilijkheden verkeren?

Benoît Cerexhe : Dat is ook een problematiek die me na aan het hart ligt. Hoe gaat het er echt aan toe? Helaas is het heel eenvoudig: de meerderheid van de ondernemingen die een moeilijke periode doormaken, hebben vaak niet de middelen om een externe raadgever aan te werven, zoals een accountant of een belastingconsulent. Het is echt bedroevend, aangezien ze net op zo'n moment een raadgever nodig hebben. Maar goed, dat is nu eenmaal de werkelijkheid en we moeten wel vaststellen dat de meeste ondernemingen die in moeilijkheden verkeren niet de nodige financiële middelen hebben om de lonen van externe raadgevers te betalen. Onze aanpak is dan ook duidelijk: met behulp van vakmensen, onder andere ook de leden van uw Instituut, proberen wij oplossingen te vinden. In Brussel gebeurt dit vaak via steunmaatregelen van de Kamer van Koophandel, maar natuurlijk kan deze dienst ook niet alles. En dikwijls oriënteert de dienst een ondernemer naar raadgevers van ondernemingen, dit zijn de leden van het IAB. Hoe we het nodige budget kunnen vinden om externe raadgevers te financieren, daar moeten we nog eens over nadenken.

IAB : En wat met ondernemingen die niet in moeilijkheden verkeren maar Brussel verlaten omdat zij, zoals zij zeggen, te zwaar belast worden of geen lokatie vinden?

Benoît Cerexhe : Dat is echt een hardnekkig gerucht. Ik zal zeer duidelijk zijn, in tegenstelling tot wat af en toe wordt geschreven, is er geen delocalisatieprobleem in het Brussels Hoofdstedelijke Gewest. Natuurlijk zijn er ondernemingen die de hoofdstad verlaten, maar er zijn ook andere ondernemingen die zich in de hoofdstad komen vestigen. Dat maakt nu eenmaal deel uit van de levenscyclus van een onderneming. Ik wil hier de nadruk op

leggen: er is geen massale exodus van ondernemingen uit het Brussels Hoofdstedelijke Gewest. Laten we korte metten maken met deze valse geruchten! Gisteren heb ik de site van het Crédit Foncier de France nog ingewijd. En enkele weken geleden was ik op de site van de GOMB in Neder-Over-Heembeek, voor de opening van Scania, een onderneming die Vlaanderen verlaat om zich in Brussel te vestigen. 150 à 200 mensen zullen daardoor in Brussel komen werken. Het beste bewijs dat in Brussel geen gevaar voor delocalisatie bestaat, is het feit dat in tien jaar tijd 40 000 banen geschaapen werden, waarvan 85 % in de privésector. Als er sprake was van een exodus, dan zouden dergelijke cijfers onmogelijk zijn!

IAB : Maar mogen we niet aannemen dat er nog beperkingen zijn in Brussel zelf, die de schepping van meer dan 40 000 nieuwe banen in de weg staan?

Benoît Cerexhe : Natuurlijk. Ik wil niet zeggen dat alles fantastisch is in Brussel. Maar het is waar, de laatste tijd wordt er meer gesproken over delocalisatie omdat het Gewest mechanismen heeft uitgewerkt, waardoor wij als eerste worden gewaarschuwd als een onderneming onze regio wil verlaten. Wij proberen de reden ervan te begrijpen en willen een positieve dialoog voeren met de onderneming. Wij vragen de onderneming ook om, als het bijvoorbeeld om een probleem met de lokatie gaat, contact op te nemen met de GOMB (Ndr: Gewestelijke Ontwikkelingsmaatschappij voor het Brussels Hoofdstedelijke Gewest). Als het echter om een financieringsprobleem gaat, dan moet de GIMB (Ndr: Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor Brussel) tussenbeide komen. Of als het een parkingprobleem betreft, dan proberen mijn diensten een oplossing te vinden. Natuurlijk weerhoudt dat sommige bedrijven er niet van alsnog te vertrekken. Maar nogmaals, vele andere ondernemingen komen dagelijks naar onze hoofdstad. Het laatste voorbeeld is dat van Decathlon. Zelfs als er problemen zijn, kunnen wij vaak een oplossing vinden. De onderneming Van Parijs wilde op een gegeven moment ons Gewest verlaten. Wel, wij hebben gezamenlijk een oplossing gevonden en nu is hun positie in Brussel nog verstevigd.

IAB : Is dit informatie die niet bekend is bij het grote publiek?

Benoît Cerexhe : Daarom wil ik een lijst publiceren met de dossiers die in de loop van 2005 werden behandeld. Deze inventaris zal worden opgesteld door de Raad voor Economische Coördinatie, een orgaan dat de belangrijkste economische actoren van het Gewest verenigt. De functie ervan is de informatiestroom tussen alle actoren bevorderen.

IAB : Deze hulp even buiten beschouwing gelaten; denkt u niet dat het tijd wordt om de fiscale druk op ondernemingen in Brussel te verminderen?

Benoît Cerexhe : Daar zijn we mee bezig. Eerst en vooral op regeringsniveau, waar alle leden een akkoord over een fiscale stop hebben ondertekend. Maar naast die fiscale stop willen wij ook geleidelijk het belastingverschil met de randgemeenten verminderen. Dat moet natuurlijk wel binnen de mogelijkheden van de begroting gebeuren. In het kader daarvan zijn al verschillende maatregelen genomen: bijvoorbeeld de vrijstelling van de onroerende voorheffing op de machines op gewestelijk vlak. Bovendien bestuderen wij hoe de gemeentelijke voorheffing op computers kan worden afgeschaft, want ik moet bekennen dat deze voorheffing absurd is. Wij proberen nieuwe technologie een duwtje in de rug te geven, en een voorheffing op computerschermen is dan ook not done. Maar goed, deze dialoog is niet altijd even gemakkelijk, aangezien het gaat tussen de gemeenten en het Gewest. Als de gemeenten ermee akkoord gaan om de voorheffing af te schaffen, dan zal het Gewest natuurlijk tegemoet komen met een compensatiefonds.

IAB : Het Brussels Hoofdstedelijke Gewest beschikt over verschillende hulpmiddelen, waaronder ook de GIMB, die al veel kritiek te verduren heeft gehad. In het bijzonder wat betreft de keuze van de projecten die ze wil financieren. Wat gebeurt er daarmee?

Benoît Cerexhe : Ik heb de GIMB verzocht de aandacht opnieuw te vestigen op de prioriteiten die werden vastgesteld in het kader van ons contract voor de economie en de werkgelegenheid. Zoals u weet hebben wij een onderscheid gemaakt tussen

enkele innoverende sectoren, die voor werkgelegenheid kunnen zorgen. De gezondheidssector is zo'n sector. Dat was een natuurlijk gevolg van het feit dat er zoveel universiteiten in Brussel zijn gevestigd, bijvoorbeeld de ULB, de VUB en de UCL. Ik probeer de laboratoria van deze prestigieuze universiteiten zoveel mogelijk te laten samenwerken met een aantal start-ups. Daarom heb ik net 20 miljoen euro vrijgemaakt voor de bouw van twee incubators, een in Anderlecht en een in Etterbeek. Er zijn ook andere projecten, maar *in fine* dragen ze allemaal bij tot een enkel doel: de heropleving van onze regio op economisch vlak. Er is geen sprake van dat ik werkeloos toezie hoe 80 000 mensen in onze hoofdstad op zoek zijn naar werk.

IAB : Het toerisme is een troef van de hoofdstad. Kan de memorial Van Damme daartoe gerekend worden?

Benoît Cerexhe : Het is ongetwijfeld een groot sportevenement, maar natuurlijk duurt het slechts een dag. Er zouden meer soortgelijke evenementen georganiseerd moeten worden. Daarom zal 2006 het jaar van de Brusselse mode worden. Binnen enkele maanden zullen er een aantal grote défilés zijn op erg prestigieuze lokaties in Brussel. Of het nu gaat om de Zavel, de Grote Markt of de Heysel. Antwerpen levert op dit vlak natuurlijk al uitzonderlijke prestaties, maar door dit initiatief wil ik aantonen dat ook andere steden hieraan werken. Kijk maar naar de buurt rond de Antoine Dansaertstraat, dat is al een voorbeeld op zich.

IAB : Is het toerisme echt dé toekomst van Brussel?

Benoît Cerexhe : Zonder twijfel! Het toerisme biedt een groot voordeel in vergelijking met andere activiteiten: het kan niet gedelocaliseerd worden. Onze ambitie is: het toerisme versterken en afrekenen met het imago van een hoofdstad die vooral een stad is voor nationale en Europese ambtenaren. Brussel is ook een cultuurstad, er worden grote evenementen georganiseerd, de grootste tentoonstellingen gaan in de hoofdstad door en binnenkort krijgen we zelfs een casino.

IAB : Laten we het even hebben over het casino: hoe ver staat men met dat project?

Interview

Benoît Cerexhe : Het is nu meer dan een project, het is een verwezenlijking. In december was er een officiële opening, en de officiële opening zal doorgaan in de loop van januari 2006. Nu staan we nog in de eerste fase, waarin het casino tijdelijk werd ondergebracht in de Madeleinezaal. Later, binnen twee à drie jaar, verhuist het naar het Anspachcentrum. Het casino zal dus geleidelijk deel uitmaken van het toerisme in onze hoofdstad. Toeristen, maar ook zakenlui die zich willen ontspannen kunnen in de hoofdstad blijven in plaats van naar Parijs te gaan bijvoorbeeld.

IAB : Brussel is de hoofdstad van het koninkrijk, maar heeft een werkloosheidspercentage van 20 %. Om dit te verhelpen, heeft u een partnerschap voorgesteld met Vlaanderen. Waarom?

Benoît Cerexhe : Eerst en vooral, omdat ik vind dat er in dit land niet genoeg samenwerking is tussen de verschillende Gewesten. En het is waar, *mea culpa*, noch het Waalse Marshallplan, noch ons Brussels plan voor de economie en de werkgelegenheid hebben genoeg rekening gehouden met de impact op de andere Gewesten. Ik betreur ook dat in het kader van het "Star"-plan van het Vlaamse Gewest, niet meer overleg is gepleegd met de andere Gewesten. Maar ik moet bekennen dat we ons op dit vlak allemaal te onverschillig hebben opgesteld. Gelukkig is er verandering op komst. We hadden het eerder over de problematiek wat betreft de overdracht van ondernemingen. Dat is een problematiek waarbij de drie gewesten moeten overleggen en samenwerken. Uiteindelijk maakt het toch niet uit of het een Vlaming of een Waal is, die een Brusselse onderneming wil overnemen of overdragen? Het is de garantie op het voortbestaan van de onderneming die moet primeren.

IAB : Goed, maar wat met de werkgelegenheid?

Benoît Cerexhe : Daar wilde ik het net over hebben. Mijn partnerschap met Vlaanderen is ontstaan uit een eenvoudige vaststelling: in Brussel is er een werkloosheidspercentage van ongeveer 20 % en in sommige Vlaamse randgemeenten bedraagt de werkloosheid slechts 5 %. Dat is een cijfer dat overeenstemt met een bijna volledige werkgelegenheid, als je de definitie van de economen overneemt.

Kortom, enerzijds is er een tekort aan arbeiders, en anderzijds zijn er teveel werklozen. Vandaar mijn vraag: waarom zouden we deze mensen niet samenbrengen en dergelijke groteske situaties vermijden?

IAB : Hoewel het initiatief goede bedoelingen had, kreeg het veel kritiek. Hoe komt dit?

Benoît Cerexhe : Omdat angst eens te meer de overhand heeft gekregen op het verstand. Sommige mensen dachten dat de VDAB werklozen uit Vlaanderen zou tewerkstellen in Brussel en de betere Brusselse werklozen – d.w.z. mensen met een diploma – in Vlaanderen. Dat ligt helemaal niet in de lijn van het akkoord dat met Minister Frank Vandenbroucke is ondertekend. Integendeel, aangezien hij weet dat 90 % van de werkzoekenden in Brussel slechts eentalig is, wil hij een behoorlijke inspanning leveren – ongeveer 550 000 EUR – om deze mensen Nederlands te onderwijzen. Wij willen trouwens ook niet bij de pakken blijven zitten. Het Gewest geeft een talencheque ter waarde van 2 250 EUR per persoon! Het enige dat wij vragen, is dat de privé- of openbare onderwijsinstelling erkend is.

IAB : Wat betreft het aanleren van talen: doet de privésector genoeg moeite? Zou het ook een manier zijn om de werkloosheid te doen dalen in Brussel?

Benoît Cerexhe : Ook de privésector levert inspanningen. In het Ikea-dossier bijvoorbeeld, moet ik toegeven dat er opmerkelijke bestuurders waren. Mijn aanpak was de volgende: ik heb hen samengebracht in mijn kabinet en gezegd: "luister, wij helpen jullie om Ikea in Brussel te vestigen. Kunnen jullie ons in ruil daarvoor helpen zodat een percentage Brusselse werknemers in jullie onderneming aan de slag kan?" Opdat dit percentage Brusselaars werd aangegomen, hebben wij natuurlijk eerst preselecties georganiseerd, met testen en taalproeven. Er werden 300 plaatsen aangeboden bij Bruxelles Formation, opdat jongeren talen konden leren. Let hier wel op: het ging om 300 plaatsen voor een opleiding van acht uur per dag. Resultaat: na de opleiding konden de meeste jongeren aan de slag bij Ikea. Dat is slechts een voorbeeld, maar het is wel veelbetekenend voor het vernieuwde beleid van Brussel. ¶

Fiscaliteit

Foutieve of onjuiste toepassing van de margeregeling voor tweedehandse goederen: vaststelling van de maatstaf van heffing naar aanleiding van een BTW-controle

TONY LAMPARELLI

Eerstaanwendend inspecteur, FOD Financiën

De bijzondere regeling van belastingheffing over de winstmarge voor tweedehandse goederen, zoals bedoeld bij artikel 58, § 4 W.BTW (en het K.B. nr. 53 van 23 december 1994 ter uitvoering ervan) heeft de bedoeling dubbele belasting en concurrentievervalsing in het intracommunautaire verkeer te voorkomen. Het nagestreefde doel is het beginsel van de neutraliteit van de BTW in acht te nemen.

Daarom wil de margeregeling de heffing van de BTW op tweedehandse goederen beperken tot de door de belastingplichtige-wederverkoper gerealiseerde meerwaarde, zijnde het verschil tussen de verkoopprijs en de aankoopprijs van deze goederen. De BTW wordt dus niet berekend op de totale verkoopprijs, maar op dat verschil, dat BTW inclusief wordt bepaald. De BTW moet dus uit deze meerwaarde, doorgaans "winstmarge" genoemd, worden uitgetrokken.

Wanneer achteraf blijkt dat de margeregeling ten onrechte werd toegepast, is het evenwel niet zo eenvoudig om het bedrag van de verschuldigde BTW te berekenen.

HOE MOET DE MAATSTAF VAN HEFFING VAN DE BTW WORDEN GEREGULARISEERD?

De bijzondere regeling van belastingheffing over de winstmarge is van toepassing op leveringen van tweedehandse goederen door een belastingplichtige-wederverkoper, wanneer deze goederen aan de

belastingplichtige-wederverkoper werden verkocht door leveranciers die geen recht op aftrek, vrijstelling of teruggaaf hebben kunnen uitoefenen van de BTW die ze bij de aankoop, intracommunautaire verwerving of invoer hebben betaald.

Met andere woorden geldt deze regeling alleen voor de weder-

verkoop door een belastingplichtige-wederverkoper van tweedehandse goederen die hem werden geleverd door een niet-belastingplichtige (bijvoorbeeld een particulier of een niet-belastingplichtige rechtspersoon), door een belastingplichtige zonder recht op aftrek (bijvoorbeeld een op grond van artikel 44 W.BTW vrijgestelde belastingplichtige of een aan de vrijstellingsregeling onderworpen belastingplichtige zoals beoogd bij artikel 56, § 2 W.BTW) of door een andere belastingplichtige-wederverkoper mits deze de goederen onder de margeregeling heeft geleverd.

Goederen waarvan de belastingplichtige-wederverkoper niet kan aantonen dat ze van de hiervoor vermelde personen zijn aangekocht, worden geacht onder de normale BTW-regeling te zijn verkregen. Het betreft een wettelijk vermoeden "juris

tantum”, dat wil vermijden dat de belastingplichtige-wederverkoper leveringen van goederen aan de margeregeling onderwerpt, onder de loutere bewering dat hij de goederen van bijvoorbeeld particulieren koopt. Hij zal het bewijs van zijn bewering moeten leveren (cf. art. 58, § 4, 12° W.BTW).

Wanneer bij een BTW-controle wordt vastgesteld dat de belastingplichtige-wederverkoper de bijzondere regeling van belastingheffing over de winstmarge ten onrechte op de verkoop van een tweedehands goed heeft toegepast, met name omdat niet alle voorwaarden voor de toepassing ervan waren vervuld, moet een regularisatie worden doorgevoerd om de handeling aan de normale BTW-regeling te onderwerpen.

Er bestaat nochtans geen enkele richtlijn (noch in artikel 58, § 4 W.BTW, noch in het K.B. nr. 53, en zelfs niet in de aanschrijvingsnr. 1 en 2 van 2 januari 1995 die de toepassing van de bijzondere regeling organiseren) over de manier waarop deze regularisatie moet worden uitgevoerd. De Administratie heeft evenmin enige commentaar bij dit onderwerp gegeven.

In de praktijk zijn er nochtans twee regularisatiemethoden:

- De eerste bestaat erin de totale verkoopprijs “BTW exclusief” aan de belasting te onderwerpen.
- De tweede bestaat erin de in de totale verkoopprijs begrepen BTW af te zonderen.

Onderstaand voorbeeld illustreert de beide methoden.

Voorbeeld

Een belastingplichtige-wederverkoper, met als activiteit de verkoop van nieuwe en tweedehandse auto's, verkoopt een auto die hij van een invalide heeft gekocht onder de bijzondere regeling van belastingheffing over de winstmarge. Aangezien deze invalide bij de aankoop van zijn auto teruggaaf van de belasting op grond van artikel 77, § 2 W.BTW heeft verkregen, had de verkoop van het voertuig door de belastingplichtige-wederverkoper onder de normale BTW-regeling moeten geschieden.

- * *Bedrag ingeschreven in het aankoopregister: 10 000 EUR*
- * *Verkoopprijs van het goed onder de margeregeling: 13 000 EUR*
- * *In de inkomstenbelastingen belastbare winst: 2 479,34 EUR*

Aankoopprijs	10 000,00 EUR
Verkoopprijs BTW incl.	13 000,00 EUR
Winstmarge	3 000,00 EUR
Maatstaf van heffing	2 479,34 EUR
Verschuldigde BTW	520,66 EUR

1ste methode: belasting over de totale verkoopprijs “BTW exclusief”

In het algemeen wordt de verkoopprijs van een goed gevormd door de aankoopprijs van het goed plus de winst die de verkoper op de verkoop van dat goed wenst te behalen.

In het voorbeeld wou de belastingplichtige-wederverkoper een winst van 2 479,34 EUR op de verkoop behalen, zodat de verkoopprijs “BTW exclusief” 12 479,34 EUR (10 000 EUR + 2 479,34 EUR) bedraagt.

- * *Nieuwe verkoopprijs, BTW inclusief: 15 100,00 EUR
(12 479,34 EUR x 1,21)*
- * *Op deze verkoopprijs verschuldigde BTW: 2 620,66 EUR
(12 479,34 EUR x 21 %)*
- * *Reeds over de marge betaalde BTW: – 520,66 EUR*
- * *Terug te storten saldo: 2 100,00 EUR*

Ten gevolge van de wijziging van de “verkoopprijs BTW inclusief” van de handeling, zal de belastingplichtige-wederverkoper een bedrag moeten terugstorten dat hij bij de verkoop niet van zijn klant heeft ontvangen. Als hij geen financieel verlies wil lijden, zou hij het BTW-bedrag dat hij heeft moeten terugstorten van zijn klant kunnen terugvorderen.

Aangezien de maatstaf van heffing in de BTW ongewijzigd blijft (12 479,34 EUR), blijft de in de inkomstenbelastingen aan te geven winst eveneens ongewijzigd (2 479,34 EUR).

2de methode: afzondering van de BTW uit de totale verkoopprijs

De verkoopprijs, BTW inclusief, blijft ongewijzigd, maar de BTW, begrepen in de totale verkoopprijs en niet meer alleen in de winstmarge, moet worden afgezonderd.

* Verkoopprijs, BTW inclusief:	13 000,00 EUR
* Daarin begrepen verschuldigde BTW:	2 256,20 EUR (13 000 EUR x 21/121)
* Reeds over de marge betaalde BTW:	- 520,66 EUR
* Terug te storten saldo:	1 735,54 EUR

In tegenstelling tot de vorige methode wordt de maatstaf van heffing in de BTW verminderd (13 000 EUR - 2 256,20 EUR = 10 743,80 EUR), zodat de in de inkomstenbelastingen aan te geven winst slechts 743,80 EUR (namelijk, 10 743,80 EUR - 10 000 EUR) bedraagt.

Bijgevolg kan de belastingplichtige-wederverkoper een belastingvermindering bekomen bij de Administratie, sector directe belastingen.

WELKE METHODE IS HET MEEST AANGEWEEZEN?

Gelet op hetgeen voorafgaat, blijkt de tweede methode de meest aangewezen te zijn wanneer het verkopen aan particulieren of aan belastingplichtigen zonder recht op aftrek betreft, omdat hun dan geen prijssupplement moet worden aangerekend. Het is voor de belastingplichtige-wederverkoper ook de minst vervelende methode (minder terug te storten BTW en vermindering van de belastbare winst).

Bij verkopen aan belastingplichtigen met recht op aftrek daarentegen, verdient de eerste methode de voorkeur. De BTW die de belastingplichtige-wederverkoper hun kan navorderen, is immers aftrekbaar, ten minste als het verkochte goed geen automobiel is zoals beoogd bij artikel 45, § 2, lid 1 W.BTW. In dat geval wordt de aftrek ten name van de koper beperkt tot maximum 50 %.

Jammer genoeg is er over deze problematiek weinig rechtspraak beschikbaar. Toch kunnen we melden dat de Rechtbank van eerste aanleg te Luik in een

vonnis van 4 maart 2004 de toepassing van de tweede methode heeft aanvaard.

Als het tot een rechtsgeding komt, is het best denkbaar dat de rechtbanken zich bij voorkeur voor de tweede methode zullen uitspreken. De uiteindelijke prijs (BTW inclusief) waarover de partijen zijn overeengekomen, blijft ook na de regularisatie dezelfde.

OVERBRENGING VAN DE NORMALE REGELING NAAR DE MARGEREGELING: EEN EVENEENS FOUTIEVE TOEPASSING!

Goederen die aanvankelijk in het boek voor inkomende facturen zijn geboekt, en derhalve bestemd zijn om onder de normale BTW-regeling te worden verkocht, kunnen, wanneer de belastingplichtige-wederverkoper ze onder de margeregeling wenst te verkopen (gesteld dat alle voorwaarden zijn vervuld), niet uit dat inkomend factuurboek worden uitgeschreven om naar het aankoopregister te worden overgebracht. Eenmaal de goederen in het inkomend factuurboek zijn

geboekt, kunnen ze er niet meer worden uitgeschreven.

De belastingplichtige-wederverkoper moet dus de normale belastingregeling toepassen op de tweedehandse goederen die hijzelf uit de margeregeling heeft gesloten, op het ogenblik dat hij ze heeft aangekocht (zie voor de tweedehandse vervoermiddelen, aanschrijving nr. 2 van 2 januari 1995, punt 62).

Op dezelfde wijze is het uitgesloten om goederen die aanvankelijk in het aankoopregister waren ingeschreven en vervolgens naar het boek voor inkomende facturen werden overgebracht, opnieuw onder de margeregeling te brengen.

Merk op dat deze redenering steunt op het feit dat noch artikel 58, § 4 W.BTW, noch het K.B. nr. 53 van 23 december 1994, en zelfs de aanschrijvingen nr. 1 en 2 van 2 januari 1995, nergens in de mogelijkheid voorzien van een overbrenging van het inkomend factuurboek naar het aankoopregister.

Ook wanneer een aanvankelijk voor de margeregeling bestemd goed, wegens uitvoer buiten de Gemeenschap overeenkomstig artikel 39 W.BTW, met vrijstelling van de BTW wordt verkocht, en de belastingplichtige-wederverkoper er vervolgens niet in slaagt de uitvoer buiten de Gemeenschap door voorlegging van bewijskrachtige stukken (zoals het douanedocument) aan te tonen, beschikt hij niet over de mogelijkheid om het goed opnieuw onder de margeregeling te brengen en de BTW op de gerealiseerde winstmarge te voldoen.¶

Ondernemings- recht

De Code Buysse onder de loep

RUTGER VAN BOVEN

Directieadviseur IAB

Op 21 september 2005 maakte de naar de naam van haar voorzitter genoemde Commissie Buysse haar corporate governance code voor niet-beursgenoteerde ondernemingen bekend aan het grote publiek. De Code kan voortaan worden geconsulteerd op www.codebuysse.be. Hoewel kmo's niet verplicht zijn zich te gedragen naar de in de code geformuleerde aanbevelingen, zal de naleving ervan hun groei en geloofwaardigheid sterk ten goede komen. Een overzicht van de aanbevelingen die het meest in het oog springen, alsook van de belangrijkste toepassingsvragen in verband met de code kan dan ook niet langer uitblijven.

1. ONTSTAANSGESCHIEDENIS

De Code Buysse is een initiatief van de Unie van Zelfstandige Ondernemers (UNIZO) en een aantal andere partners, waaronder het Instituut van de

Accountants en de Belastingconsulenten (IAB). De Code bouwt verder op reeds eerder genomen initiatieven binnen het domein van de corporate governance.

Zo publiceerden UNIZO en het IAB reeds in 1999 zeven aanbevelingen voor corporate governance of behoorlijk bestuur op maat van de kmo.

Dit initiatief werd overigens, in samenwerking met UNIZO, het IAB en de Koninklijke Federatie voor Belgische Notarissen, hernomen in 2004 in het kielzog van de zogenaamde corporate governance wet.

Teneinde de theorie en de praktijk met elkaar te kunnen verzoenen, werd de Commissie "Corporate Governance voor niet-beursgenoteerde ondernemingen" samengesteld uit zowel experts-academici en vertegenwoordigers van instanties met autoriteit inzake ondernemingsbestuur, als uit kmo-bedrijfsleiders¹.

2. WAAROM CORPORATE GOVERNANCE AANBEVELINGEN VOOR DE KMO?

Het belang van corporate governance voor beursgenoteerde vennootschappen moet niet langer worden aangetoond. We hoeven daartoe maar te verwijzen naar de talrijke studies die de voorbije jaren in dit verband zijn verschenen. Toch wensen wij hier in het bijzonder de aandacht te vestigen op een recente studie van Stef Van de Perre², die aantoonde dat ondernemingen die een deugdelijk ondernemingsbestuur huldigen betere beursprestaties afleveren dan deze die dat niet (of in veel mindere mate) doen. Zo stelde hij vast dat de best scorende bedrijven op het vlak van corporate governance over een periode van drie jaar een return afleverden die 2,9 procent beter was dan het gemiddelde van hun sector, terwijl een belegging in de slechtst scorende 11,05 procent minder return opleverde dan het gemiddelde in de sector³.

Studies naar het effect van een deugdelijk ondernemingsbestuur in de kmo zijn daar-entegen niet voorhanden, zodat het onmogelijk is om op basis van cijfermatige gegevens het belang van corporate governance voor deze groep van ondernemingen aan te tonen. Wel verscheen zeer recent ⁴ een onderzoek van Johan Maes en Luc Sels naar de eigendom en het bestuur van startende vennootschappen. Hierin kwamen zij tot de volgende bevindingen:

- het bestuursstelsel van een onderneming heeft een grote impact op haar potentiële groei en innovatie;
- de bestaande aanbevelingen inzake corporate governance worden vooral geformuleerd voor grote ondernemingen;
- het is een grote uitdaging aanbevelingen inzake deugdelijk ondernemingsbestuur uit te werken voor de kmo;
- het toepassen van de principes inzake corporate governance werkt imagobevorderend, en dit zowel intern als extern;
- corporate governance dynamiseert het bestuur van de onderneming en kan zo de bedrijfsresultaten positief beïnvloeden;
- corporate governance bevordert de duurzame ontwikkeling van een onderneming;
- corporate governance creëert groeikansen;
- corporate governance waarborgt de continuïteit van de onderneming (in het kader van familiale opvolging).

Wat er ook van zij, we kunnen niet voorbijgaan aan het feit

dat ook kmo's behoefte hebben aan "vertrouwen" vanwege alle bij de onderneming betrokken partijen, niet in het minst vanwege de banken en andere financiers. Bovendien kan een efficiënte bestuursstructuur een belangrijke rol spelen om de continuïteit van de onderneming te verzekeren – dit vooral bij familiebedrijven –, en kan deze bijdragen tot een verhoogde rentabiliteit van de onderneming. Ten slotte kan een behoorlijk bestuur een troef betekenen naar de recruiteringsmarkt toe.

Het zijn dan ook deze vaststellingen, alsmede de vrees dat bepaalde strenge bepalingen uit de Code Lippens anders zouden doorwerken naar niet-beursgenoteerde bedrijven, die hebben geleid tot de oprichting van de Commissie "Corporate Governance voor niet-beursgenoteerde ondernemingen".

3. CODE BUYSSE: VERPLICHTE TOEPASSING?

Er bestaat geen wettelijke verplichting voor de niet-beursgenoteerde ondernemingen om de aanbevelingen uit de Code Buysse toe te passen ⁵. De Code is er gekomen op privé-initiatief en strekt er in eerste instantie toe kmo's te sensibiliseren voor de corporate governance problematiek. Hooguit kan de naleving ervan een morele verplichting constitueren.

Bovendien moet erop worden gewezen dat de Commissie Buysse reeds van bij de aanvang van haar werkzaamheden is uitgegaan van het principe van de

zelfregulering. De aanbevelingen uit de Code Buysse zijn dan ook enkel richtlijnen, en houden op zich geen garantie in van behoorlijk bestuur. De onderneming zal derhalve zelf moeten uitmaken welke initiatieven zij het best neemt met het oog op een deugdelijk ondernemingsbestuur. Er weze in dit verband aan herinnerd dat een transparante en efficiënte bestuursstructuur in eerste instantie voortspruit uit de wil van de "eigenaars" van de onderneming.

4. HET TOEPASSINGSGBIED VAN DE CODE BUYSSE

De Code Buysse richt zich tot alle niet-beursgenoteerde ondernemingen. De niet-beursgenoteerde ondernemingen worden in de Code omschreven als de vennootschappen die niet vallen onder de definitie van "genoteerde vennootschappen" luidens het Wetboek van vennootschappen. Referentie wordt hier gemaakt aan het artikel 4 W. Venn. dat de genoteerde vennootschap definieert als de vennootschap waarvan de effecten zijn toegelaten tot de verhandeling op een gereguleerde markt in de zin van artikel 2, 3° van de Wet van 2 augustus 2002 betreffende het toezicht op de financiële sector en de financiële diensten.

De Code Buysse adresseert bijgevolg zowel de kleine als de grote vennootschappen. Bovendien past de Code zich toe op alle vennootschapsvormen (NV, BVBA, CVBA, ...), en dit ongeacht de aard ervan (o.a. het al dan niet familiaal karakter).

Overeenkomstig artikel 15 W. Venn. zijn kleine vennootschappen deze vennootschappen met rechtspersoonlijkheid die voor het laatste afgesloten boekjaar niet meer dan één van de volgende criteria overschrijden:

- jaargemiddelde van het personeelsbestand: 50 ;
- jaaronzet, excl. BTW: 7 300 000 EUR ;
- balanstotaal: 3 650 000 EUR ;

tenzij het jaargemiddelde van het personeelsbestand meer dan 100 bedraagt.

Grote vennootschappen zijn dan deze die wel meer dan één van de voormelde criteria overschrijden.

Hoewel de aanbevelingen zich richten tot “vennootschappen”, kunnen zij ook bijzonder dienstig zijn voor vzw’s, non-profit-organisaties en publieke of semipublieke organisaties en bedrijven ⁶.

In het licht van het voorgaande kunnen we derhalve niet buiten de vaststelling dat het toepassingsgebied van de Code Buysse zeer ruim werd geformuleerd. Deze bedenking is evenmin voorbijgegaan aan de commissieleden, waar zij stellen dat de corporate governance noden zullen verschillen naar gelang de aard, de juridische vorm en de omvang van de onderneming. De Code maakt daartoe overigens zelf reeds een onderscheid tussen aanbevelingen die gelden voor alle niet-beursgenoteerde ondernemingen (deel I), deze die enkel gelden voor kleine ondernemingen (deel III), en deze die specifiek van toe-

passing zijn op familiale ondernemingen (deel II).

5. GROTE VENNOOTSCHAPPEN: TUSSEN DE CODE BUYSSE EN DE CODE LIPPENS?

Zoals hoger reeds werd vermeld, adresseert de Code Buysse alle niet-beursgenoteerde ondernemingen. Zowel de kleine als de grote vennootschappen ressorteren bijgevolg onder het toepassingsgebied van de Code.

Toch kunnen, aldus de Code Buysse, grote niet-beursgenoteerde ondernemingen ⁷ er baat bij hebben zich te gedragen naar een aantal voor hen geschikte aanbevelingen uit de Code Lippens. Dit met het oog op een verdere internationalisering of ter voorbereiding van een eventuele beursgang. Vergeten we immers niet dat bij sommige grote niet-beursgenoteerde vennootschappen het algemeen belang meer aan de orde is dan bij *small caps* ⁸ op de beurs. De Code wijst er in dit verband op dat vooral de aanbevelingen aangaande de werking en de samenstelling van de raad van bestuur in voorkomend geval nuttig kunnen zijn. Uiteraard zullen de aanbevelingen die verband houden met de bescherming van beleggersbelangen enkel relevant zijn ingeval de vennootschap een beursintroductie in het vooruitzicht stelt.

6. WAAROM SPECIFIEKE AANBEVELINGEN VOOR FAMILIALE ONDERNEMINGEN?

Aangezien de familiebedrijven 55 procent afleveren van het

Bruto Binnenlands Product van België ⁹, vormen zij een niet te verwaarlozen groep binnen het economische landschap. Gelet op de familiale banden die het aandeelhouderschap van deze vennootschappen in sterke mate kenmerkt, zijn zij onderhevig aan bijzondere gevoeligheden die vreemd zijn aan niet-familiale ondernemingen. Zo steunt de continuïteit van familiale ondernemingen vooral op “gecommiteerde” aandeelhouders die de lange termijn voor ogen houden, en moet derhalve bijzondere aandacht worden besteed aan een gestructureerd en georganiseerd aandeelhouderschap. Eveneens mag de opvolgingsproblematiek bij dit type van ondernemingen niet uit het oog worden verloren. Studies tonen immers aan dat de overdracht van een familiale onderneming naar de tweede generatie slechts slaagt in 30 procent van de gevallen. Nog schaarser zijn de gevallen waarin de onderneming in handen komt van de derde generatie. Familiedynastieën die erin slagen de onderneming vier of meer generaties lang in handen te houden, zijn evenwel op de vingers van één hand te tellen. ¹⁰ Het is dan ook in het licht van deze overwegingen dat de Commissie Buysse het noodzakelijk heeft geacht een aantal aanbevelingen te formuleren die specifiek gericht zijn op de familiale ondernemingen.

Overigens kunnen ook de beursgenoteerde familiale ondernemingen ¹¹ er baat bij hebben deze aanbevelingen na te leven. De Code Lippens schenkt immers geen bijzondere aandacht aan de specifieke noden

van het familiebedrijf. In die zin vullen de Code Lippens en de Code Buysse elkaar aan. ¹²

7. KMO'S DIE DEEL UITMAKEN VAN EEN GROEP

De Code Buysse benadrukt dat bij de implementatie van de corporate governance aanbevelingen rekening moet worden gehouden met de groepsstructuur waar de vennootschap in voorkomend geval deel van uitmaakt.

Zo wijst de Code erop dat het vanuit corporate governance perspectief niet zou opgaan dat het bestuursorgaan in moeder en dochter uit dezelfde personen is samengesteld. Dit om het risico van zelfcontrole te vermijden. Bestuurders die zowel in de moedervenootschap als in de dochtervenootschap actief zijn, moeten oog hebben voor het eigenbelang van de vennootschap die zij op dat ogenblik besturen.

Nog volgens de Code zal het auditcomité van de moederonderneming ook de dochterondernemingen in haar onderzoeksveld moeten betrekken.

8. EEN KORT OVERZICHT VAN DE BELANGRIJKSTE AANBEVELINGEN UIT DE CODE BUYSSE

A. Aanbevelingen voor alle niet-beursgenoteerde ondernemingen

1° Een "mission statement"

Een optimale wisselwerking tussen de eigenaar(s), het

bedrijf, haar medewerkers en de andere belanghebbenden vereist een referentiekader waarin de visie en de missie van de onderneming worden geëxpliciteerd. Op die manier worden de waarden vastgelegd die de basis vormen voor de beslissingen en handelingen van alle bij de onderneming betrokken partijen, en wordt de langetermijnstrategie gevrijwaard.

2° Een oordeelkundig beroep op externe adviseurs

Vooraf wanneer alle aandelen van de vennootschap verenigd zijn in één hand, raadt de Code Buysse aan om een beroep te doen op externe adviseurs (bedoeld worden hier onder meer bedrijfsrevisoren, accountants, belastingconsulenten, advocaten, notarissen, ...). Vanuit hun specifieke vaardigheden kunnen zij immers bijdragen tot een objectivering van de besluitvorming binnen de onderneming. Eventueel kan de onderneming een "adviesraad" installeren, die als klankbord dient voor de ondernemer. In grotere ondernemingen kan het aangewezen zijn dat een beroep wordt gedaan op een extern management.

3° Een efficiënte bestuursstructuur

Hoewel de Commissie bij het formuleren van de hiernavolgende aanbevelingen is uitgegaan van de naamloze vennootschap als rechtsvorm, benadrukt zij dat de aanbevelingen ook kunnen worden toegepast op ondernemingen die een andere rechtsvorm hebben aangenomen (o.a. CVBA).

De ideale bestuursstructuur gaat uit van een optimale wisselwerking tussen de raad van bestuur, het senior management en de aandeelhouders van de onderneming. De raad van bestuur is dan het orgaan dat de ondernemingsstrategie vaststelt. Het senior management staat in voor de operationele leiding van de onderneming en voert de ondernemingsstrategie uit zoals die beslist werd door de raad van bestuur; dit vanuit de mission statement. De aandeelhouders van hun kant staan, naast de hun door het Wetboek van vennootschappen toegekende exclusieve bevoegdheden ¹³, in voor het bepalen en het bewaken van de waarden van de onderneming, alsook voor het bepalen van de visie van de onderneming.

Hiernavolgend geven wij een kort overzicht van de voornaamste aanbevelingen aangaande de raad van bestuur en het senior management.

a) Een actieve raad van bestuur

- Het verdient aanbeveling om niet-uitvoerende of externe bestuurders in de raad van bestuur op te nemen (*zie infra*);
- De raad van bestuur moet regelmatig vergaderen. De Code stelt een minimum voorop van vier vergaderingen per jaar. Bovendien verdient het aanbeveling om minstens eenmaal per jaar een vergadering te organiseren waar enkel het langetermijndenken op de agenda staat;
- Van de vergaderingen van de raad van bestuur moeten

- tijdig verslagen worden opgemaakt;
- De raad van bestuur moet periodiek zijn performantie evalueren, alsook (vóór hun eventuele herbenoeming) die van de individuele bestuurders;
 - De remuneratie van de bestuurders moet voldoende hoog zijn voor het aantrekken, behouden en motiveren van bestuurders die tege moet komen aan het profiel bepaald door de raad van bestuur. De externe bestuurders mogen enkel een vergoeding ontvangen die, behoudens voor bijzondere opdrachten, vast is en gekoppeld aan hun aanwezigheid in de raad van bestuur. Aandelenoptieplannen en andere vormen van variabele vergoeding of langetermijnincentives (bv. pensioenen) zijn voor deze bestuurders niet aangewezen;
 - De openbaarmaking van de individuele vergoedingen van bestuurders behoort, voor wat betreft de grote niet-beursgenoteerde ondernemingen die gehouden zijn een jaarverslag te publiceren, tot de autonomie van de raad van bestuur. Uiteraard zullen de jaarrekeningrechtelijke voorschriften hier steeds als minimum gelden;
 - De voorzitter vervult een kapitale rol binnen het bestuursorgaan. De Code beveelt sterk aan om de functie van voorzitter van de raad van bestuur en van gedelegeerd bestuurder niet in handen te leggen van éénzelfde persoon. Dit laatste hangt echter af van de aard, de omvang en de groeifase van de onderneming;
 - De Code erkent het nut van adviserende comités zoals een auditcomité, een benoemingscomité, een remuneratiecomité en een strategisch comité, die de raad van bestuur kunnen bijstaan bij het nemen van beslissingen. Het komt toe aan de raad van bestuur om, rekening houdend met de uitdagingen waarmee hij geconfronteerd wordt en met de omvang van de onderneming, te oordelen over de opportuniteit hiervan.
- b) Een performant (senior) management*
- Met de term “senior management” doelt de Code op het geheel van de uitvoerende bestuurders, de leden van het directiecomité (of het managementcomité) en van het topmanagement;
 - De Code onderstreept het belang van de gedelegeerd bestuurder;
 - Het senior management informeert de raad van bestuur over alle aspecten van de operationele leiding en inzonderheid over de financiële resultaatsevolutie, en formuleert voorstellen om de strategie waar nodig bij te sturen;
 - Het senior management is verantwoordelijk voor een correcte en regelmatige actualisering van de rapportering die de raad van bestuur tot leidraad dient;
 - De gedelegeerd bestuurder is verantwoordelijk voor de goede werking van het management, en dit zowel ten aanzien van de raad van bestuur als ten aanzien van de aandeelhouders;
 - Het verdient aanbeveling dat de algemene vergadering de benoeming van de gedelegeerd bestuurder bekrachtigt, zij het op voorstel van de raad van bestuur. Het management zelf wordt benoemd door de raad van bestuur, na advies van de gedelegeerd bestuurder, en - in voorkomend geval - van het benoemingscomité;
 - De Code beveelt aan om te voorzien in een procedure van jaarlijkse evaluatie van het senior management;
 - De Code onderschrijft het principe dat de raad van bestuur het remuneratiebeleid van het senior management, al dan niet op voorstel van het remuneratiecomité, bepaalt.
- #### **4° De rol van de externe bestuurder**
- Volgens de Code Buysse verdient het aanbeveling om niet-uitvoerende of externe bestuurders op te nemen in de raad van bestuur. Het aantal varieert naar gelang de omvang, de structuur en de groeifase van de onderneming.
- De externe bestuurder wordt in de Code omschreven als de bestuurder die niet tot het management behoort en evenmin tot de controlerende aandeelhouder. De externe bestuurder is derhalve gebonden door minder strenge onafhankelijkheidsvereisten dan de “onafhankelijke bestuurder” uit

de Code Lippens. Deze laatste omschrijft de onafhankelijke bestuurder immers als de bestuurder die vrij is van enige commerciële, nauwe familie- of andere banden met de vennootschap, de controlerende aandeelhouders of het management van één van beide, die aanleiding geven tot belangenconflicten waardoor het onafhankelijk oordeel van deze bestuurder beïnvloed wordt¹⁴. Nochtans dienen de externe bestuurder (Code Buysse) en de onafhankelijke bestuurder (Code Lippens) eenzelfde finaliteit. De verklaring hiervoor moet worden gevonden in het feit dat bij kmo's de competentie van deze bestuurders belangrijker is dan hun onafhankelijkheid in strikte zin. Cruciaal is bijgevolg het gezag dat zij op grond van die competentie en hun vertrouwde met de ondernemingsleiding kunnen laten gelden in het belang van de vennootschap.

De externe bestuurder draagt in eerste instantie bij tot de objectivering van de besluitvorming binnen de raad van bestuur. Hij zal immers zorgen voor een objectieve kijk op de onderneming, en op onpartijdige wijze raadgevingen verstrekken aan zijn medebestuurders. Daarnaast zal hij bijzondere aandacht schenken aan de discipline en de verantwoordelijkheidszin op het vlak van de rapportering. Eveneens kan hij bijzonder dienstig zijn in geval van crisissituaties¹⁵. Ten slotte zal hij waken over de opvolging van de gedelegeerd bestuurder.

Het spreekt voor zich dat de externe bestuurder zijn relaties en netwerken zal delen met de onderneming, en vanuit zijn ervaring zal bijdragen tot een verhoogde "knowhow" binnen de raad van bestuur.

5° De oprichting van (adviserende) comités binnen de raad van bestuur

Hoewel de Code Buysse hier met niet zoveel woorden over spreekt, erkent hij toch het nut van adviserende comités zoals een auditcomité, een benoemingscomité, een remuneratiecomité en een strategisch comité, die de raad van bestuur kunnen bijstaan bij het nemen van beslissingen. De raad van bestuur zal, in functie van de uitdagingen waarmee hij wordt geconfronteerd en van de omvang van de onderneming, moeten oordelen over de noodzaak tot oprichting hiervan. De voorzitter van de raad van bestuur neemt in voorkomend geval het initiatief om de comités op te richten, en doet aan de raad van bestuur een voorstel met betrekking tot het voorzitterschap ervan. De Code Buysse geeft evenwel geen nadere toelichting over de samenstelling en de taak van deze comités, zodat we ons daaromtrent kunnen laten inspireren door de voorschriften uit de Code Lippens.

6° De rol van de aandeelhouders

Een behoorlijk bestuur kan uiteraard niet voorbijgaan aan de aandeelhouders van de onderneming. Zij zijn als het ware de grondleggers van de

onderneming, en moeten hier dan ook bij betrokken worden. Het komt toe aan de raad van bestuur om de betrokkenheid van de aandeelhouders bij de onderneming te bevorderen. Periodieke en tijdige informatie zullen daartoe essentieel zijn, en dit ook buiten de gewone jaarlijkse algemene vergadering om. Eveneens moet hierbij de nodige aandacht worden besteed aan de positie van de minderheidsaandeelhouders, door o.a. een gelijke communicatie na te streven naar alle aandeelhouders toe.

De aandeelhouders van hun kant staan in voor:

- het bepalen en bewaken van de waarden van de onderneming;
- het bepalen van de visie van de onderneming;
- het vaststellen van de financiële doelstellingen inzake groei, risico, winstgevendheid en liquiditeit van het aandeel;
- het benoemen van de bestuurders;
- het vaststellen van de onderlinge spelregels, eventueel onder de vorm van een aandeelhoudersovereenkomst.

7° Onderlinge rechten en verplichtingen van de aandeelhouders

De Code wijst erop dat het aangewezen is dat de aandeelhouders op voorhand afspraken maken over de belangrijkste rechten en verplichtingen die zij aangaan ten opzichte van elkaar, alsook in geval van uitreding van één of meer venno-

ten. Voorzover dit niet is gebeurd in de statuten van de vennootschap, kunnen deze afspraken worden vastgelegd in een aandeelhoudersovereenkomst.

B. Specifieke aanbevelingen voor familiale ondernemingen

1° Het familieforum

Vooraf wanneer het aandelenbezit in handen is van meerdere familieleden of meerdere staken uit de familie, of ingeval binnen één staak meerdere generaties op verschillende wijze bij het bedrijf betrokken zijn, beveelt de Code aan om een familieforum in te stellen.

Het familieforum zal dan fungeren als platform voor communicatie, informatie, en in voorkomend geval voor consultatie in verband met het familiebedrijf.

2° Het familiecharter

Volgens de Code Buysse doet de familie er goed aan om een familiecharter op te stellen waarin een aantal spelregels worden vastgelegd die de familieleden in acht moeten nemen (o.a. met betrekking tot de carrières in het familiebedrijf, vergoedingen die toekomen aan in het familiebedrijf werkzame familieleden, vorming van familieleden, ...). Het verdient aanbeveling dat het charter wordt vastgelegd in een juridisch bindend document.

3° Overleg met de aandeelhouders

De raad van bestuur en het management moeten gericht actie ondernemen om de betrokkenheid van alle aandeelhouders bij de onderneming te bevorderen. Dit kan onder meer gebeuren door ten minste tweemaal per jaar een overleg te organiseren tussen de aandeelhouders, de raad van bestuur en het management. Een dergelijk overleg is ten stelligste aangeraden indien de onderneming belangrijke ontwikkelingen in het vooruitzicht stelt, zoals een strategische heroriëntatie, een grote overname, de verkoop van bedrijfsonderdelen of een bedrijfsoverdracht.

4° De opvolging

Zoals hoger reeds werd vermeld, vormt de opvolging in familiale ondernemingen een teer punt waaraan bijzondere aandacht moet worden besteed. Het opvolgingsproces moet professioneel worden aangepakt, en dit steeds met het belang van het familiebedrijf voor ogen. Een gedegen opvolgingsstappenplan is daarbij essentieel. Het verdient volgens de Code aanbeveling om de regie van het opvolgingsproces in handen te leggen van de raad van bestuur, in het bijzonder van haar voorzitter. Bovendien is het raadzaam om het bestuursorgaan een zwaarwegende adviesrol toe te kennen bij de beoordeling van de opvolgingskandidaten. Het is bij dit alles ook belangrijk dat de opvolger een stevig draagvlak heeft in de brede familiekring. De benoeming van

de opvolger dient bij voorkeur de instemming weg te dragen van de aandeelhouders.

5° Conflictenregeling

De Code beveelt aan om potentiële conflictbronnen tussen familieleden vooraf in kaart te brengen, en (contractueel of statutair) voorzieningen te treffen die een snelle ontknoping mogelijk maken.

Ingeval zich een conflict voordoet tussen familieleden moet dit open worden besproken en zo snel mogelijk worden geregeld. Hiertoe kan een gezaghebbende leider binnen de familie een doorslaggevende rol spelen. Ook kan een externe voorzitter van de raad van bestuur die gezag heeft en het vertrouwen geniet van de partijen ter zake dienend zijn.

C. Aanbevelingen voor kleine niet-beursgenoteerde ondernemingen

Hoewel de aanbevelingen die gelden voor alle niet-beursgenoteerde ondernemingen¹⁶ waardevolle elementen bevatten voor iedere onderneming, zijn ze mogelijk niet voldoende herkenbaar vanuit de realiteit van een autonoom gefinancierde onderneming waarin eigendom, bestuur en management samenvallen. Vandaar dat de Commissie Buysse vanuit een ruimere "stakeholdersbenadering" aanbevelingen heeft geformuleerd die deze ondernemingen moeten toelaten hun ondernemingsstrategie zo uit te werken dat zij hun aantrekkingskracht naar externe

betrokkenen vergroten en zo de continuïteit van de onderneming vrijwaren.

De onder deze hoofding weergegeven aanbevelingen moeten begrepen worden als richtlijnen van goede praktijk die uit hun aard zelf geen dwingend karakter hebben, en die slechts moeten worden toegepast wanneer zij een concrete meerwaarde betekenen voor de werking van de onderneming.

De aanbevelingen hebben betrekking op:

- *de relatie met bank en financiers:*
 - zorg voor een snelle, volledige en correcte informatiedoorstroming naar de bankier;
 - gebruik de boekhouding van uw onderneming als een strategisch instrument bij de bedrijfsvoering;
 - maak een regelmatige update van het financieel plan dat de onderneming bij de oprichting van de vennootschap diende op te stellen;
 - maak een duidelijk onderscheid tussen de middelen van de onderneming en het privévermogen van de ondernemer.
- *de relatie met leveranciers:*
 - zorg dat de bevoegdheden binnen de vennootschap en de bevoegdheid om de vennootschap contractueel te verbinden ondubbelzinnig geregeld zijn;
 - spreek duidelijke betalingsvoorwaarden en -termijnen af;

- correcte financiële informatie vergroot de geloofwaardigheid en aantrekkingskracht van de onderneming;
- stel een document op waarin de onderneming duidelijk maakt wat zij van een leverancier verwacht en wat de concrete vereisten zijn waaraan een leverancier moet beantwoorden;

- *de relatie met klanten:*

- besteed de nodige aandacht aan het opstellen van de algemene voorwaarden van de onderneming;
- besteed zorg aan een heldere en uniforme communicatie met de klanten;
- kom gemaakte afspraken na;
- diversifieer het klantenbestand;
- onderzoek regelmatig de kredietwaardigheid van klanten;

- *de relatie met het personeel:*

- besteed de nodige aandacht aan de tevredenheid van de medewerkers;
- stimuleer de betrokkenheid van uw medewerkers bij het ondernemingsbeleid;

- *de relatie met externe adviseurs:*

- zorg ervoor dat de externe adviseur over de actuele en volledige ondernemingsgegevens beschikt;
- spreek regelmatige, vaste contactmomenten af;
- een externe adviseur moet garant staan voor deskun-

digheid en kwalitatief hoogstaande dienstverlening;

- *de relatie met de overheidsinstellingen.*

9. OPENBAARMAKINGS-VEREISTEN MET BETREKKING TOT DE NALEVING VAN DE CODE BUYSSE

Volgens het ontwerp van wijziging van de 4^e en 7^e Richtlijn zal iedere beursgenoteerde vennootschap een corporate governance verklaring moeten opnemen in zijn jaarverslag¹⁷. Deze corporate governance verklaring moet onder meer verwijzen naar de corporate governance code die de vennootschap voornemens is toe te passen, of die ze verplicht is toe te passen volgens de wetgeving van de lidstaat waar zij haar maatschappelijke zetel heeft.

Ook de Code Lippens legt de verplichting op aan beursgenoteerde ondernemingen om alle relevante corporate governance gebeurtenissen die zich hebben voorgedaan tijdens het voorbije jaar bekend te maken in het jaarverslag. Bovendien moet het corporate governance charter¹⁸ publiek worden gemaakt op de website van de vennootschap.

Naar analogie met het ontwerp tot wijziging van de 4^e en de 7^e Richtlijn en de Code Lippens, ontwaart de Code Buysse in het jaarverslag het medium bij uitstek om melding te maken van de corporate governance inspanningen van de vennootschap.

Zo raadt de Code Buysse aan dat de vennootschap in eerste instantie een “corporate governance verklaring” opstelt, die vervolgens in het jaarverslag wordt bekendgemaakt. De corporate governance verklaring herneemt de rol die respectievelijk aan de raad van bestuur, het management en de aandeelhouders werd toebedeeld. Bovendien maakt zij melding van de manier waarop deze verschillende partijen met elkaar communiceren en overleggen.

Nog volgens de Code Buysse, zal de vennootschap jaarlijks in haar jaarverslag melding maken van de corporate governance inspanningen die zij het voorbije jaar heeft geleverd. Uiteraard geldt de voormelde aanbeveling niet voor alle (niet-beursgenoteerde) vennootschappen. Rekening zal in deze worden gehouden met de omvang en de groeifase van de onderneming, evenals met de aard van haar aandeelhoudersstructuur.

Zoals reeds hoger werd vermeld, moeten de belangrijkste gebeurtenissen op het vlak van corporate governance volgens de Code Buysse worden weergegeven in het jaarverslag. Aangezien enkel grote vennootschappen ertoe gehouden zijn een jaarverslag op te maken¹⁹, rijst de vraag op welke manier de kleine vennootschappen ruchtbaarheid kunnen geven aan hun realisaties op het vlak van corporate governance. De toelichting bij de jaarrekening of de website van de onderneming zal hier ongetwijfeld enig soelaas kunnen bieden.^f

Voetnoten

- ¹ De werkgroep corporate governance was samengesteld uit de volgende leden: Baron Paul Buysse (Voorzitter), Rudy Arnoudt, Luc Coene, Pierre Colin, Herman Daems, Herwig Dejonghe, Johan De Leenheer, Liesbeth De Ridder, Koen Geens, Flor Joosen, Jean Lathouwers, Jozef Lievens, Peter Pelgrims, Ludo Swolfs, Robert Tollet, Karel Van Eetvelt, Dirk Van Haesebrouck, Karl Verlinden en Jan Verhoeve.
- ² Licentiaatsthesis KU-Leuven, 2004.
- ³ Bron: Ruben Mooijman, “Deugdelijk bestuur loont”, *De Standaard*, 5 augustus 2005.
- ⁴ Augustus 2004.
- ⁵ Op 25 november 2005 werd evenwel een wetsvoorstel ingediend in de Kamer (*Parl. St. Kamer* 2005-2006, nr. 2111/001) dat ertoe strekt de mogelijkheid te voorzien om, middels een uitbreiding van artikel 528 W. Venn., de bestuurders van een NV of een Comm.VA aansprakelijk te stellen “wegens het niet-naleven van alle of een deel van de regels inzake corporate governance tot de naleving waarvan de vennootschap zich heeft verbonden”. Indien de vennootschap ertoe beslist om alle of een deel van de bepalingen uit de Code Buysse na te leven, zouden de bestuurders derhalve hoofdelijk aansprakelijk kunnen gesteld worden wegens de niet-naleving van deze aanbevelingen.
- ⁶ Bron: Kris Barrezele, “Code Buysse moet bedrijven beter maken”, *De Tijd*, 22 september 2005.
- ⁷ Merk op dat de Code Buysse hiermee verwijst naar de ondernemingen die twee van de drie consolidatiedrempels bedoeld in artikel 16 W. Venn. overschrijden, nl. 29,2 miljoen EUR jaaromzet, excl. BTW; 14,6 miljoen EUR balanstotaal; 250 werknemers.
- ⁸ Hiermee worden bedoeld, kleine ondernemingen met een relatief kleine beurskapitalisatie die niet meer dan 1 miljoen EUR bedraagt.
- ⁹ Bron: Kris Barrezele, “Familiebedrijf wordt onderschat”, *De Tijd*, 14 september 2005.
- ¹⁰ Bron: Ruben Mooijman, “Van vader op zoon (M/V). Dromen van een dynastie”, *De Standaard*, 27 augustus 2005.
- ¹¹ O.a. Bekaert, Solvay, ...
- ¹² Bron: GVL, “Code-Buysse pleit voor familieforum”, *De Tijd*, 22 maart 2005.
- ¹³ O.a. wijziging van de kapitaalstructuur, benoeming en herroeping van bestuurders, goedkeuring van de jaarrekeningen, vaststelling van het dividend, ...
- ¹⁴ Zie artikel 2.3. Code Lippens. Bovendien werden in bijlage (Bijlage A) een aantal criteria opgenomen waaraan de onafhankelijkheid moet worden getoetst.
- ¹⁵ O.a. een onverwacht overlijden, ruzie tussen familiale aandeelhoudersgroepen, ...
- ¹⁶ Zie *supra* punt A.
- ¹⁷ Nieuw artikel 46a Vierde Richtlijn.
- ¹⁸ Hierin worden de voornaamste aspecten van het corporate governance beleid van de onderneming beschreven.
- ¹⁹ Artikel 94 W. Venn.

Beroep

Bijstand van het IAB bij een huiszoeking en inbeslagneming op het kantoor van een accountant of een belastingconsulent

JAN VAN DROOGBROECK

Juridische Dienst IAB

Deze bijdrage is een beknopte analyse van de regels en gebruiken die worden toegepast bij de huiszoeking en inbeslagneming in het kantoor van een accountant of belastingconsulent. Het Instituut van de Accountants en de Belastingconsulenten (IAB) zal als tuchtoverheid aan de onderzoeksrechter, of de officier van gerechtelijke politie aan wie de onderzoeksrechter de uitvoering van huiszoeking heeft gedelegeerd, bijstand verlenen met het oog op de vrijwaring van het beroepsgeheim waartoe de accountant en belastingconsulent gehouden zijn.

1. BEROEPSGEHEIM VAN DE ACCOUNTANT EN DE BELASTINGCONSULENT

1. De wetgever achtte het noodzakelijk om de beoefenaars van het beroep van accountant en belastingconsulent een beroepsgeheim¹ op te leggen. Enkel externe accountants en externe belastingconsulenten, stagiair-accountants en stagiair-belastingconsulenten, alsook de “personen voor wie ze instaan” zijn gehouden tot een beroepsgeheim in de zin van artikel

458 Sw². Personeelsleden van de accountant of belastingconsulent zijn als “personen voor wie hij instaat” gehouden tot een beroepsgeheim³. Zowel fysieke personen als rechtspersonen, d.w.z. de door het IAB erkende professionele vennootschappen van accountants en belastingconsulenten, zijn gehouden tot een beroepsgeheim. In het algemeen kan worden gesteld dat het beroepsgeheim verplicht tot geheimhouding van alle informatie waarvan de kennisname is gebeurd tijdens de uitoefening

door de confident, van zijn ambt of functie of terwijl hij wegens die hoedanigheid werd aangesproken. Deze informatie moet bovendien in een redelijk verband staan met de uitoefening van het ambt of de functie door de confident en is hetzij inherent vertrouwelijk hetzij expliciet dan wel impliciet onder voorwaarde van geheimhouding toevertrouwd aan de confident⁴.

2. De interne leden van het IAB dienen enkel een “discretieplicht”⁵ na te leven waarvan de schending disciplinair (of civielrechtelijk) maar niet strafrechtelijk wordt beteugeld. De discretieplicht omvat de verplichting tot geheimhouding van gegevens die het interne of externe lid uitdrukkelijk of stilzwijgend in zijn hoedanigheid van accountant of belastingconsulent werden toevertrouwd en van de feiten met een vertrouwelijk karakter die hij in de uit-

oefening van zijn beroep zelf heeft vastgesteld ⁶. De interne accountants en interne belastingconsulenten die onder een arbeidscontract hun beroep uitoefenen op het kantoor van een externe accountant of externe belastingconsulent zijn wel gehouden tot een beroepsgeheim. Het beroepsgeheim strekt zich immers niet alleen uit tot de externe leden van het IAB maar ook tot de personen voor wie zij instaan, m.n. de werknemers van hun kantoor (cfr. *supra*, nr. 1).

3. Volgens L. Huybrechts ⁷ is voor de accountants en de belastingconsulenten de maatschappelijke verantwoording voor de invoering van een beroepsgeheim gelegen in de bescherming van de “zakengeheimen” die aan hen worden toevertrouwd door hun cliënt of waarvan zij kennis krijgen tijdens de uitoefening van hun beroep. Tot het zakengeheim behoort al wat de onderneming werkelijk als vertrouwelijk kan beschouwen en ze niet wettelijk verplicht is openbaar te maken ⁸. De jaarlijkse neerlegging van jaarrekeningen op de balanscentrale van de Nationale Bank van België is een voorbeeld van wettelijk verplichte openbaarmaking van boekhoudkundige informatie over ondernemingen ⁹.

4. T. Afschrift ¹⁰ stelt dat het beroepsgeheim van de accountant zou zijn ingevoerd om te waarborgen dat de ondernemingen en de personen die een beroep doen op zijn diensten hem correcte inlichtingen zouden bezorgen. Bij gebrek aan beroepsgeheim zouden de cliënten van de accountant geneigd

zijn om geen waarheidsgetrouwe informatie mee te delen zodat de boekhouding en de door de accountant verstrekte adviezen niet op correcte gegevens zijn gebaseerd. Het beroepsgeheim zou zowel zaken- als privégeheimen beschermen. Volgens Afschrift en Goddevriendt ¹¹ is voor de fiscale raadgevers, zoals de accountant en belastingconsulent, het beroepsgeheim een noodzakelijke voorwaarde voor de correcte toepassing van de fiscale en/of boekhoudkundige verplichtingen van zijn cliënt. De fiscale raadgever kan zijn cliënt enkel correct adviseren betreffende de toepassing van de wetgeving ter zake als hij door zijn cliënt in kennis wordt gesteld van alle pertinente feiten. Volgens deze auteurs vereist een dergelijke transparantie vanwege de cliënt een geheimhoudingsplicht vanwege de accountant of belastingconsulent omdat de cliënt er mag op vertrouwen dat de door hem gereleveerde informatie niet tegen hem zal kunnen worden aangewend.

2. NOTA-DEMANET

5. Ter bescherming van het beroepsgeheim is in de praktijk een gebruik ontstaan waarbij huiszoeken en inbeslagname op het kantoor van een beoefenaar van bepaalde vrije beroepen, zoals artsen en advocaten, worden uitgevoerd in aanwezigheid van een vertegenwoordiger van de tuchtverheid.

6. Het College van de Procureurs-generaal keurde op 19 juni 1991, op voorstel van

procureur-generaal bij het Hof van Beroep te Bergen Georges Demanet, een nota ¹² (hierna “nota-Demanet”) goed waarin de voorwaarden worden vastgesteld waaronder een huiszoeking op het kantoor van een externe accountant mag worden uitgevoerd: ¹³

- het is aangewezen dat de huiszoeking in principe persoonlijk wordt uitgevoerd door de betrokken onderzoeksrechter als het beroepsgeheim in het gedrang kan komen;
- de onderzoeksrechter mag de huiszoeking uitvoeren in aanwezigheid van een vertegenwoordiger van het IDAC (thans IAB); ¹⁴
- de onderzoeksmagistraat mag geen stukken in beslag nemen die gedekt zijn door het beroepsgeheim, tenzij de accountant zelf verdacht wordt een misdrijf te hebben gepleegd in zijn professionele hoedanigheid of van strafbare feiten die geen uitsaans hebben met de uitoefening van het beroep van accountant;
- enkel de onderzoeksrechter is bevoegd om, onder de controle van de onderzoeks- en vonnisgerechten en zelfs het Hof van Cassatie alsook na eventueel het niet-bindend advies te hebben ingewonnen van de vertegenwoordiger van het beroepsinstituut, te beslissen of een stuk al dan niet gedekt is door het beroepsgeheim;
- de onderzoeksrechter onderzoekt zelf alle stukken en selecteert zelf de documenten die vatbaar zijn voor inbeslagname.

7. De nota-Demanet stelt uitdrukkelijk dat de gebruiken die worden toegepast bij huiszoeken op het kantoor van een arts of advocaat niet kunnen worden uitgebreid tot de externe accountants¹⁵. De nota-Demanet maakt immers een onderscheid tussen het relatieve beroepsgeheim van de accountant en het absolute beroepsgeheim, waarvan de arts en de advocaat drager zijn. Het onderscheid wordt als volgt verwoord in de nota-Demanet: *“Il y a lieu d’observer en outre que l’expert-comptable est soumis au secret professionnel relatif. On s’accorde généralement à admettre qu’il existe différentes degrés dans l’ordre de la sévérité et dans l’étendue du secret suivant les professions, car les limites du secret professionnel sont fort variables suivant la profession et l’objet de la confiance.”*

Het beroepsgeheim van de accountant zou slechts relatief zijn omdat het niet geldt voor alles en voor alle omstandigheden¹⁶. Van de geheimhoudingsplicht kan bovendien worden afgeweken ter bescherming van een andere waarde, zoals het recht van de verdediging¹⁷. Volgens de absolutistische opvatting kan de zwijgplicht verbonden aan het beroepsgeheim enkel worden opgeheven in de uitdrukkelijk door artikel 458 Sw. voorziene gevallen¹⁸, namelijk een getuigenis in rechte of voor een parlementaire onderzoekscommissie en als de wet de titularis van beroepsgeheim verplicht om het geheim bekend te maken. Als voorbeeld van de tweede uitzondering geldt de meldingsplicht inzake witwassen en

financiering van terrorisme t.a.v. de Cel voor financiële informatieverwerking¹⁹.

Het door de nota-Demanet gemaakte onderscheid tussen absoluut en relatief beroepsgeheim werd scherp bekritiseerd in de rechtsleer²⁰. De stelling dat het beroepsgeheim van de arts absoluut zou zijn, werd bovendien verworpen door het Hof van Cassatie²¹. Ook het beroepsgeheim van de advocaat werd in de rechtspraak niet absoluut geacht²². De absolutistische opvatting werd nadien versoepeld in de rechtsleer. De titularis van het beroepsgeheim is niet alleen ontheven van zijn geheimhoudingsplicht in de gevallen die uitdrukkelijk door de wet zijn voorzien (art. 458 Sw.) maar ook als hij algemene rechtsbeginselen met kracht van wet kan inroepen, zoals het recht van verdediging van de beroepsbeoefenaar en de noodtoestand²³. Een noodtoestand rechtvaardigt een schending van het beroepsgeheim bij het bestaan van een ernstig en dreigend gevaar voor personen als de door geheimhoudingsplicht beschermde waarde ondergeschikt is aan een hogere waarde, die de beroepsbeoefenaar mag of moet vrijwaren, en als bovendien het doorbreken van de zwijgplicht noodzakelijk is voor de bescherming van deze hogere waarde bij gebrek aan alternatieven²⁴. Volgens L. Huybrechts bevindt de accountant zich in een noodtoestand in het geval van een ernstig milieumisdrijf dat de volksgezondheid bedreigt²⁵ of als hij het bestaan van bepaalde praktijken vaststelt die de gehele economie en het vermogen van talrijke spaarders in gevaar brengen²⁶.

Het beroepsgeheim van de accountant, de advocaat en de arts wordt geregeld door artikel 485 Sw. Het beroepsgeheim van de beoefenaars van deze beroepen verschilt omdat deze beroepen inhoudelijk niet identiek zijn²⁷. Als gevolg hiervan slaat de geheimhoudingsplicht niet op alle informatie die de titularis van het beroepsgeheim tijdens de uitoefening van zijn professionele werkzaamheden ter kennis worden gebracht of die hij zelf verneemt. Als de externe accountant bij het vervullen van de door de wet voorziene controleopdrachten tijdens de inzage van boekhoudkundige stukken een geheim verneemt of hem wordt toevertrouwd dat invloed heeft op de inhoud van de voor derden bestemde verslag of attestering moet hij dit wel hierin bekendmaken²⁸. De externe accountant die wordt belast met een gerechtelijke expertise is binnen de grenzen van zijn opdracht niet door een beroepsgeheim gebonden ten aanzien van de gerechtelijke overheid die hem heeft aangesteld²⁹. In strafzaken is hij als gerechtelijk expert wel gebonden door het geheim van onderzoek t.a.v. de partijen en derden (cfr. art. 57 Sv.)³⁰.

3. HUISZOEKING EN INBESLAGNEMING BIJ ACCOUNTANTS EN BELASTINGCONSULENTEN IN DE PRAKTIJK

3.1. Toepassing van de nota-Demanet in de praktijk

8. In de praktijk blijkt dat de meeste onderzoeksrechters of de door hen gedelegeerde officieren van gerechtelijke politie

van de lokale of de federale politie (hierna OGP) spontaan het Instituut verzoeken om bijstand bij een uit te voeren huiszoeking. Het IAB zal dan een lid van de Raad, dat tot dezelfde taalgroep behoort als de accountant bij wie de huiszoeking wordt uitgevoerd, aanduiden om het beroepsinstituut te vertegenwoordigen.

De rechtsleer stelt dan ook terecht dat, in afwijking van de nota-Demanet, de meeste huiszoeken bij accountants wel in aanwezigheid van een vertegenwoordiger van de tucht-overheid worden verricht ³¹. De onderzoeksrechters zijn als onafhankelijke en onpartijdige magistraten hoegenaamd niet gebonden door het standpunt dat het College van de Procureurs-generaal of de procureurs des Konings in deze kwestie innemen (art. 143*bis*, §1 Ger. W. en 26 Sv.).

9. De nota-Demanet kwam tot stand voor de wettelijke erkenning van de beroepstitel van belastingconsulent en heeft dan ook enkel betrekking op de accountant. Het IAB is voorstander van de aanwezigheid van een vertegenwoordiger van het Instituut bij een huiszoeking op het kantoor van een belastingconsulent ³². De stelling is m.i. correct. De wetgever heeft het beroepsgeheim voor beide functies op dezelfde wijze geregeld door in artikel 58 van de Wet van 22 april 1999 artikel 458 Sw. toepasselijk te verklaren op accountants en belastingconsulenten. Een onderscheid tussen beide functies zou in de praktijk trouwens weinig zin hebben. De meeste belastingconsulenten

bezitten immers ook de hoedanigheid van accountant en elke accountant is in principe wettelijk gerechtigd om werkzaamheden van een belastingconsulent uit oefenen, met uitzondering van het verbod om in fiscale aangelegenheden een onderneming te vertegenwoordigen waarvoor hij als externe accountant een monopolieopdracht verricht ³³.

10. In de praktijk is er dus een vast gebruik ontstaan waarbij de onderzoeksrechter of de gedelegeerde OGP de huiszoeking verricht in aanwezigheid van een vertegenwoordiger van het IAB.

3.2. Opdracht van de vertegenwoordiger van het IAB

11. Het is algemeen aanvaard dat het beroepsgeheim niet belet dat een huiszoeking wordt verricht in het kantoor van een beoefenaar van een vrij beroep met een beroepsgeheim ³⁴. Er mogen echter geen stukken in beslag genomen worden die gedekt zijn door het beroepsgeheim ³⁵.

12. De vertegenwoordiger van het IAB zal de onderzoeksrechter of de gedelegeerde OGP adviseren of een welbepaald stuk of dossier al dan niet gedekt is door het beroepsgeheim en bijgevolg wel of niet in beslag mag worden genomen. Er wordt daarbij een onderscheid gemaakt tussen de hypothese waarbij de accountant/belastingconsulent wordt beschouwd als verdachte of inverdenking-gestelde en waarbij dit niet het geval is:

Hypothese 1 : de beroepsbeoefenaar is geen verdachte of inverdenkinggestelde

13. Als de drager van het beroepsgeheim niet in verdenking is gesteld of niet verdacht wordt van de strafbare feiten die het voorwerp van het gerechtelijk onderzoek uitmaken, mag de onderzoeksrechter of de OGP beslag leggen op ³⁶:

1° overtuigingsstukken: de zaken die het voorwerp van het misdrijf uitmaken of die welke hebben gediend of bestemd waren voor het plegen van het misdrijf, als ze eigendom zijn van de cliënt, alsmede de zaken die uit het misdrijf zijn voortgekomen ³⁷ ;

2° vermogensvoordelen: de zaken die rechtstreeks uit het misdrijf zijn verkregen, de goederen en waarden die in de plaats ervan zijn gesteld en de inkomsten uit de belegde voordelen;

3° bewijsstukken: alle stukken die kunnen dienen om de waarheid aan de dag te brengen ³⁸ of alle elementen in het bewijs van schuld of onschuld, of tot beoordeling van de graad van schuld ³⁹.

14. Stukken die onder het beroepsgeheim van de accountant of de belastingconsulent vallen mogen niet in beslag worden genomen. Er mag dus geen beslag worden gelegd op de bewijsstukken die ontstaan zijn uit de persoonlijke betrekkingen tussen de beroepsbeoefenaar en zijn cliënt. Zo is het algemeen aanvaard dat de

persoonlijke notities of vertrouwelijke briefwisseling van een titularis van het beroepsgeheim met zijn cliënt zijn gedekt door het beroepsgeheim ⁴⁰. De vermelding “vertrouwelijk” in een brief volstaat op zich niet om een stuk als dusdanig te kwalificeren ⁴¹. De adviezen die een externe ⁴² accountant of belastingconsulent verstrekt, zijn eveneens vertrouwelijk ⁴³.

15. De Raad van het IDAC (thans IAB) heeft in de algemene controlenorm van 30 september 1991 ⁴⁴ bepaald dat de externe accountant bij de uitvoering van een controleopdracht voorzien door de vennootschaps-wetgeving ⁴⁵ een werkdocument dient op te stellen. De Raad van het IAB is van oordeel dat de volgende stukken (“werkdocumenten”) gedekt zijn door het beroepsgeheim:

- alle gegevens betreffende de juridische en functionele structuur van de onderneming;
 - de uittreksels of afschriften van juridische stukken, overeenkomsten en notulen;
 - het door de controleprogramma's voorziene werkschema;
 - een nota met de analyse en de waardering van het boekhoudkundig systeem en de daarmee gepaard gaande interne controles;
 - de analyse van de verrichtingen en van de saldi;
 - de analyse van de belangrijke tendenzen en ratio's;
 - een nota over de aard, het tijdschema en de omvang van de in uitvoering zijnde controleprocedures evenals over het resultaat van deze laatste;
- het bewijs dat de accountant de door zijn medewerkers uitgevoerde controlewerkzaamheden heeft nagezien en gecontroleerd;
 - de aanwijzing van de persoon die de controleprocedures heeft uitgevoerd en het ogenblik waarop dit gebeurd is;
 - een afschrift van de met derden uitgewisselde inlichtingen;
 - de afschriften van de brieven of nota's die, met betrekking tot de uitgevoerde controles, aan het bedrijf werden gericht of die met de vertegenwoordigers van het bedrijf werden besproken, met inbegrip van de brief die de opdracht van de accountant bevat en de opmerkingen die verband houden met de interne controles;
 - de door de cliënt afgelegde verklaringen;
 - de besluiten waartoe de accountant gekomen is in verband met de belangrijke punten van de controle met de gekozen oplossing voor of wat er gedaan werd met de anomalieën die de controleverrichtingen aan het licht mochten gebracht hebben;
 - een afschrift van de financiële informatie evenals van de verslagen waarop de controle betrekking heeft gehad.

16. Volgens L. Huybrechts mogen de stukken die de cliënt in uitvoering van de wet moet opstellen en bewaren, zoals boekhouding, facturen en verantwoordingsstukken in beslag worden genomen. Hetzelfde geldt volgens hem voor de stukken die de cliënt bij de beroepsbeoefenaar in bewaring heeft

gegeven, zoals titels, effecten en gelden ⁴⁶.

Hypothese 2 : De beroepsbeoefenaar is wel verdachte of in verdenking gestelde

17. Volgens de rechtsleer ⁴⁷ en de rechtspraak ⁴⁸ geldt in dat geval de regel “beroepsmisdrijf sluit beroepsgeheim uit”. Dit werd recent bevestigd door de minister van Justitie in een antwoord op een parlementaire vraag ⁴⁹. De beroepsbeoefenaar kan zijn beroepsgeheim niet invoeren indien hij zelf strafrechtelijk wordt vervolgd als hij een misdrijf zou hebben gepleegd in de uitoefening van zijn beroep. Dit principe is ook van toepassing op de accountant en de belastingconsulent.

Als gevolg van deze regel verliezen de stukken die dienstig zijn als bewijsmiddel voor het beroepsmisdrijf hun vertrouwelijk karakter en mogen ze in beslag worden genomen ⁵⁰. Volgens het Hof van Cassatie geldt dit niet enkel voor de documenten en bescheiden die in het bezit zijn van de beroepsbeoefenaar zelf, maar ook voor de stukken die op regelmatige wijze in het bezit zijn van derden ⁵¹.

18. De stukken met een vertrouwelijk karakter die geen verband houden met de strafbare feiten die tot de saisine van de onderzoeksrechter behoren, blijven echter gedekt door het beroepsgeheim en mogen alleszins niet worden onderzocht en in beslag worden genomen ⁵².

19. Indien de onderzoeksrechter tijdens de uitvoering van de

huiszoeking “toevallig” nieuwe misdrijven vaststelt, dient hij conform artikel 56 Sv. de procureur des Konings hiervan in kennis te stellen. De onderzoeksrechter mag niet ambtshalve het gerechtelijk onderzoek uitbreiden met deze nieuwe feiten maar dient de beslissing van het parket af te wachten. De gedelegeerde OGP dient de nieuwe misdrijven ter kennis te brengen van de gerechtelijke overheid via een PV van inlichtingen. Een “toevallige ontdekking” sluit een “fishing expedition” uit: de huiszoeking mag er niet toe strekken om na te gaan of er eventueel een misdrijf zou kunnen zijn gepleegd⁵³. De vaststelling van nieuwe misdrijven is dus rechtsgeldig voor zover ze ontdekt zijn door het stellen van handelingen die het voorwerp van de huiszoeking of de grenzen van het huiszoekingsbevel niet te buiten gaan⁵⁴. Na het arrest-Van Rossem is het gemakkelijker geworden om dit te onderzoeken. Volgens het Hof voor de Rechten van de Mens dient het huiszoekingsbevel de concrete strafbare feiten en de strafrechtelijke kwalificatie ervan op een gedetailleerde wijze te omschrijven⁵⁵. Volgens het Hof van Cassatie dient het huiszoekingsbevel echter niet te preciseren welke zaken worden opgespoord. Er is echter geen schending van artikel 8 EVRM of het recht van verdediging als uit de concrete omstandigheden van de zaak blijkt dat de beklaagde of de derde bij wie de huiszoeking en inbeslagneming wordt verricht voldoende waren ingelicht over het voorwerp van de vervolging om hen toe te laten elk misbruik bij het uitvoeren van de huiszoeking vast

te stellen, te voorkomen of te onthullen⁵⁶.

20. Het beslag is volgens cassatierechtspraak niet onregelmatig als de beroepsbeoefenaar niet voorafgaandelijk persoonlijk in kennis is gesteld van de tegen hem ingestelde strafvervolging of dat hij formeel in verdenking is gesteld⁵⁷. Ten tijde van deze cassatierechtspraak bestond er nog geen uitdrukkelijke wettelijke verplichting om een persoon in verdenking te stellen van een misdrijf tijdens het gerechtelijk onderzoek. De wetgever heeft deze verplichting in 1998 ingevoerd via de Wet-Franchimont⁵⁸. Indien er ernstige aanwijzingen van schuld bestaan, zal de onderzoeksrechter normaliter de accountant of belastingconsulent expliciet⁵⁹ in verdenking stellen ter gelegenheid van een verhoor of via een schriftelijke kennisgeving (art. 61*bis* Sv.). Deze wettelijke bepaling werd door de wetgever ingevoerd met het oog op de uitoefening van zijn recht van verdediging en de toepassing van artikel 6.3.a EVRM, die de vervolgte persoon het recht toekent om te worden geïnformeerd over de aard en de reden van de tegen hem ingebrachte beschuldiging. Volgens het Hof van Cassatie bestaat er echter geen uitdrukkelijke sanctie als de onderzoeksrechter verzuimt dit te doen⁶⁰. Het gebrek aan een tijdige en regelmatige (expliciete) inverdenkingstelling heeft op zich geen nietigheid van de rechtspleging tot gevolg en impliceert op zich niet een nadien onherstelbare uitoefening van het recht van verdediging⁶¹. Het is echter mogelijk

dat de onderzoeksrechter het tijdstip van de inverdenkingstelling opzettelijk uitstelt, bijvoorbeeld om te voorkomen dat de niet-aangehouden verdachte zijn recht van inzage van het strafdossier (art. 61*ter* Sv.) kan uitoefenen. Er kan dan sprake zijn van een schending van de rechten van de verdediging, die uiteindelijk wel kan worden gesanctioneerd in het licht van het geheel van de procedure⁶².

Indien de onderzoeksrechter wel is overgegaan tot de inverdenkingstelling van de beroepsbeoefenaar kan het beroepsgeheim niet meer worden ingeroepen⁶³. De drager van een beroepsgeheim die verdacht wordt van een misdrijf, mag zich verdedigen door een verklaring af te leggen of vertrouwelijke stukken mee te delen over het beroepsmisdrijf dat hem ten laste wordt gelegd, binnen de grenzen van wat voor zijn verdediging noodzakelijk is⁶⁴. Als inverdenkinggestelde kan hij er echter ook voor opteren om een passieve houding aan te nemen, d.w.z. zijn zwijgrecht in te roepen⁶⁵.

3.3. Wijze waarop de vertegenwoordiger van het IAB zijn opdracht uitvoert

21. De vertegenwoordiger zal onderzoeken of een welbepaald stuk al dan niet een vertrouwelijk karakter heeft. Indien het onderzochte stuk vertrouwelijk is, zal hij vervolgens nagaan of het geverifieerde dossier betrekking heeft op de misdrijven die behoren tot de saisine van de onderzoeksrechter. Volgens Bosly en Vandermeersch

is de huiszoeking immers doelgericht: het voorwerp ervan moet op voorhand omschreven worden en het onderzoek van documenten moet beperkt blijven tot dit voorwerp. Er mogen bijgevolg geen dossiers of documenten worden onderzocht die gedekt zijn door het beroepsgeheim en die *prima facie* geen betrekking hebben op het gerechtelijk onderzoek ⁶⁶. Volgens het Hof van Cassatie is de aanwezigheid van een vertegenwoordiger van de tucht-overheid bij een huiszoeking bij een titularis van een beroepsgeheim, die van een misdrijf wordt verdacht, een waarborg voor dit beroepsgeheim zodat er geen andere bescheiden in beslag worden genomen dan diegene die op het misdrijf betrekking hebben ⁶⁷. Ten slotte zal hij de onderzoeksrechter (of gedelegeerde OGP) adviseren of het document al dan niet is beschermd door het beroepsgeheim.

22. Het advies van de vertegenwoordiger is echter niet bindend voor de onderzoeksmagistraat (of de OGP). De onderzoeksrechter (of OGP) beslist in dit stadium van het gerechtelijk onderzoek autonoom over het vertrouwelijk karakter van de op het kantoor aanwezige documenten en over de opportuniteit om bepaalde stukken of dossiers in beslag te nemen ⁶⁸ (cfr. *infra*, nrs. 27 en 28).

Als de onderzoeksrechter het advies van de vertegenwoordiger van het IAB niet volgt, kan de onderzoeksrechter of de gedelegeerde OGP verzoeken om zijn bezwaren tegen de inbe-

slagneming van een document te vermelden in het PV van huiszoeking of in het PV van beslag. Eventueel kan de onderzoeksrechter (of de gedelegeerde OGP), zoals voorkomt bij huiszoekingen bij artsen en advocaten een stuk in een verzegelde omslag steken en ter griffie doen neerleggen. De vonnisrechter zal dan later moeten oordelen of er geen stukken in beslag werden genomen die gedekt zijn door het beroepsgeheim, zodat zij uit de debatten worden geweerd ⁶⁹.

23. Om zijn opdracht behoorlijk te kunnen uitoefenen, is vereist dat de vertegenwoordiger van het IAB voldoende is geïnformeerd over bepaalde aspecten van het strafdossier binnen de perken van het geheim van het onderzoek. Zo dient hij voorafgaandelijk te worden geïnformeerd door de onderzoeksmagistraat (of de OGP) of de beroepsbeoefenaar bij wie de huiszoeking wordt verricht al dan niet wordt verdacht van een beroepsmisdrijf. Deze informatie is relevant om de regel “beroepsmisdrijf sluit beroepsgeheim uit” te kunnen toepassen (cfr. *supra*, nr. 17). Om het voorwerp van de huiszoeking te kunnen afbakenen dient hij vooraf in kennis te worden gesteld van de strafbare feiten waarvoor bewijzen à charge en à décharge worden verzameld via de uit te voeren huiszoeking. Indien de onderzoeksrechter de huiszoeking niet zelf uitvoert, zal de vertegenwoordiger van het IAB de gedelegeerde OGP om de inzage van het huiszoekingsbevel verzoeken. Volgens het Hof voor de Rechten van de Mens (arrest-Van Rossem) dient

het huiszoekingsbevel de concrete strafbare feiten en de strafrechtelijke kwalificatie ervan op een gedetailleerde wijze te omschrijven ⁷⁰.

24. In de praktijk zijn er twee methodes mogelijk om stukken te selecteren waarvan zal worden geverifieerd of ze al dan niet zijn gedekt door het beroepsgeheim. Volgens de eerste methode, die de voorkeur geniet van het IAB ⁷¹, zal de vertegenwoordiger van het Instituut tijdens de huiszoeking eerst zelf overgaan tot de selectie en het onderzoek van de stukken en dossiers die aanwezig zijn in het kantoor van de accountant of belastingconsulent. Hij zal nadien de onderzoeksrechter of gedelegeerde OGP adviseren of het document al dan niet gedekt is door het beroepsgeheim. Volgens de tweede methode, die wordt voorgeschreven door de nota-Demanet, zal de onderzoeksrechter (of OGP) spontaan overgaan tot het selecteren en het nazicht van de stukken. Indien hij het nuttig acht, zal hij een advies vragen aan de vertegenwoordiger van het beroepsinstituut. Volgens de eerste methode wordt voorkomen dat de onderzoeksrechter of gedelegeerde OGP kennis kan nemen van vertrouwelijke stukken omdat de vertegenwoordiger zelf eerst alle dossiers selecteert. Bij toepassing van de tweede methode neemt de onderzoeksrechter of gedelegeerde OGP bij de selectie echter kennis van alle stukken, inclusief de vertrouwelijke. Ongeacht de toegepaste methode is het aanbevolen dat de beroepsbeoefenaar per cliënt een persoonlijk dossier aanlegt

waarin vertrouwelijke documenten worden bewaard, zoals notities, briefwisseling met de cliënt, instructies, enz. om de selectie te vergemakkelijken.⁷²

4. SANCTIONERING VAN SCHENDING VAN DE GEBRUIKEN

4.1. Aanwezigheid van de vertegenwoordiger van het IAB

25. Geen enkele wettelijke of reglementaire bepaling schrijft voor dat een vertegenwoordiger van de beroepsorde op straffe van nietigheid aanwezig dient te zijn bij een huiszoeking op het kantoor van een accountant of belastingconsulent. De bijstand van de tuchtoverheid wordt bovendien door de rechtspraak niet beschouwd als een substantiële vormvereiste voor een huiszoeking. De huiszoeking of inbeslagneming is niet nietig als de onderzoeksrechter of de gedelegeerde OGP in afwezigheid van een vertegenwoordiger van de tuchtoverheid een huiszoeking verricht en stukken in beslag neemt op het kantoor van een titularis van het beroepsgeheim⁷³.

26. De bijstand van de vertegenwoordiger van het IAB is beperkt tot de huiszoeking en inbeslagneming verricht op het kantoor van een externe accountant of externe belastingconsulent. Zo is bij het verhoor door de onderzoeksrechter van de van een beroepsmisdrijf verdachte accountant of belastingconsulent de aanwezigheid van de vertegenwoordiger van de beroepsorde niet wettelijk ver-

plicht⁷⁴. De onderzoeksrechter mag zich tijdens het verhoor van de beroepsbeoefenaar echter laten bijstaan door een vertegenwoordiger van de beroepsorde, mits hij daarbij de ondervraging niet uit handen geeft⁷⁵.

4.2. Advies van de vertegenwoordiger van het IAB

27. Het advies van de vertegenwoordiger is niet bindend voor de onderzoeksmagistraat (of de OGP). De onderzoeksrechter (of OGP) beslist in dit stadium van het gerechtelijk onderzoek autonoom over het vertrouwelijk karakter van de in het kantoor aanwezige documenten en over de opportuniteit om bepaalde stukken of dossiers in beslag te nemen⁷⁶. Een bindend advies zou impliceren dat de onderzoeksrechter zijn wettelijke bevoegdheid om zaken in beslag te nemen zou overdragen, of de concrete uitoefening ervan zou delegeren, aan personen die daartoe wettelijk niet gerechtigd zijn. Artikel 89*bis in fine* Sv. bepaalt bovendien dat de OGP die met de uitvoering van het bevel tot huiszoeking werd gelast deze opdracht niet mag subdelegeren aan derden.

28. De appreciatiebevoegdheid van de onderzoeksrechter (of de OGP) om te oordelen of een welbepaald stuk is gedekt door het beroepsgeheim is volgens het Hof van Cassatie voorlopig d.w.z. dat ze door de onderzoeksmagistraat wordt uitgeoefend onder de controle *a posteriori* van de onderzoeks- en vonnis-gerechten⁷⁷. De onderzoeksgerechten zullen tijdens het gerechtelijk onder-

zoek, bij de controle van regelmatigheid van bewijsverkrijging, nagaan of er bewijzen zijn verkregen met schending van het beroepsgeheim. De K.I. (Kamer van Inbeschuldigingstelling) kan op grond van artikel 235*bis* Sv., bij de regeling van de rechtspleging of telkens zij kennis neemt van het dossier in een ander eerder stadium van het onderzoek, oordelen dat het beslag onwettig is wegens schending van het beroepsgeheim. De K.I. zal dit bijvoorbeeld doen als de beslagen beroepsbeoefenaar conform artikel 61*quater* Sv. een hoger beroep instelt tegen de negatieve beslissing van de onderzoeksrechter inzake zijn verzoek tot opheffing van de inbeslaggenomen dossiers. Als de K.I. oordeelt dat de stukken in beslag zijn genomen in strijd met het beroepsgeheim zal het nietig verklaarde PV van beslag uit het dossier worden verwijderd en kunnen de inbeslaggenomen stukken niet worden geconsulteerd⁷⁸. De onwettig in beslag genomen stukken worden, na uit het strafdossier te zijn verwijderd, apart ter griffie neergelegd en bewaard⁷⁹. De K.I. kan ook het dossier evoceren en beslissen om een andere onderzoeksrechter aan te stellen omdat de onderzoeksrechter die kennis heeft genomen van de vertrouwelijke stukken niet meer de vereiste onpartijdigheid bezit⁸⁰.

Ook de vonnisrechter zal bij beroordeling van de rechtmatigheid van de tijdens het gerechtelijk onderzoek verzameld bewijsmateriaal nagaan of dit verkregen werd met schending van het beroepsgeheim en kan

de stukken die gedekt zijn door het beroepsgeheim uit de debatten weren⁸¹. Hij is daarbij niet gebonden door het advies dat de vertegenwoordiger van de beroepsorde heeft uitgebracht tijdens de huiszoeking⁸². Een bindend advies zou strijdig zijn met artikel 11 Ger.W. Deze wetsbepaling bepaalt dat een rechter zijn rechtsmacht niet kan overdragen aan derden.

29. Bij de beoordeling zal de strafrechter het verzamelde bewijsmateriaal toetsen aan de theorie die het Hof van Cassatie in zijn arresten van 14 oktober 2003⁸³ en 23 maart 2004⁸⁴ heeft ontwikkeld inzake het onrechtmatig bewijs in strafzaken⁸⁵. Elk onrechtmatig verkregen bewijs wordt niet automatisch gesanc-tioneerd door onderzoeks- en vonnisgerechten. Het gebruik van met het beroepsgeheim verkregen bewijzen is verboden als blijkt dat de door de onderzoeksrechter of OGP begane onrechtmatigheid de betrouwbaarheid van het bewijs heeft aangetast of wanneer het gebruik van het bewijs in strijd is met het recht op een eerlijk proces. Het derde criterium, de schending van op straffe van nietigheid bepaalde vormvoorwaarden, is niet relevant, bij gebrek aan specifieke wettelijke voorschriften die de huiszoeking en inbeslagneming bij titularissen van een beroepsgeheim regelen. Tot op heden is er nog geen cassatierechtspraak bekend waarbij de recente theorie van het Hof inzake het onrechtmatig bewijs is toegepast op bewijzen die strijdig zijn met het beroepsgeheim. De in dit artikel geciteerde arresten, van 9 juni 2004 en

24 mei 2005 bevestigen enkel de regel van “beroepsmisdrijf sluit beroepsgeheim uit”.

5. BESLUIT

30. De tussenkomst van een vertegenwoordiger van het IAB tijdens een huiszoeking is nuttig en wenselijk met het oog op de bescherming van het beroepsgeheim van de accountant en belastingconsulent, in het belang van de beroepsbeoefenaars en ook hun cliënten die niet betrokken zijn bij criminaliteit.

31. Er bestaan *de lege lata* geen specifieke wettelijke bepalingen die de huiszoekingen bij accountants en belastingconsulenten regelen. Net zoals dat het geval is voor de beoefenaars van andere vrije beroepen met een beroepsgeheim, is de bijstand van de vertegenwoordiger van het IAB juridisch gefundeerd op een in de praktijk ontstane gewoonte⁸⁶. De bijstand van het IAB aan de onderzoeksmagistraten en OGP is thans geregeld door een nota van het College van de Procureurs-generaal en een in de praktijk ontstaan gebruik.

32. Het is echter noodzakelijk dat een en ander bij wet wordt geregeld. Een duidelijke wettekst biedt onmiskenbaar bepaalde voordelen. Ten eerste verzekert het de veralgemeende toepassing van de bijstand van de tuchtoverheid bij huiszoekingen en inbeslagnemingen omdat eenieder de wet dient toe te passen als de toepassingsvoorwaarden in de praktijk verenigd zijn. Een richtlijn van het

College van de Procureurs-generaal is enkel bindend voor de leden van het openbaar ministerie. De onderzoeksrechters en onderzoeks- en vonnisgerechten zijn er hoegenaamd niet door gebonden. De schending van een gebruik door een rechterlijke beslissing levert geen cassatiegrond op⁸⁷. Ten tweede is een wettelijke regeling in rechte afdwingbaar door de invoering van bepaalde sancties (nietigheid) bij de schending ervan. Een wettelijke regeling draagt dan ook bij tot meer rechtszekerheid voor de beroepsbeoefenaars, de gerechtelijke overheid en de politieambtenaren. Een wettelijke regeling is ook nodig om zich te conformeren aan artikel 12 van de Grondwet, dat bepaalt dat niemand kan worden vervolgd dan in de vorm die zij voorschrijft. De regels inzake het onderzoek van de misdrijven moeten bij wet worden vastgesteld en niet via gebruiken en gewoonten.

33. De Belgische wetgever zit echter niet stil. De Senaat bespreekt momenteel het wetsvoorstel nr. 3-450 houdende het Wetboek van strafprocesrecht (“Grote Franchimont”). Senator Mahoux heeft een amendement ingediend dat de bestaande gewoonte om een huiszoeking bij beroepsbeoefenaars die gehouden zijn tot een beroepsgeheim uit te voeren in aanwezigheid van een vertegenwoordiger van de tuchtoverheid wettelijk wil bevestigen⁸⁸. Nadien heeft een groep senatoren een amendement ingediend dat de tekst van het amendement-Mahoux herneemt⁸⁹. Volgens de voorgestelde regeling wordt de huiszoeking op straffe van

nietigheid verricht in aanwezigheid van een vertegenwoordiger van de beroepsorde, die ten minste 24 uur op voorhand wordt verwittigd. De huiszoe-king wordt door de onderzoeks-rechter zelf of zijn afge-vaardigde (lees: gedelegeerde OGP) verricht. De vertegenwoor-diger van de beroepsorde zal de dossiers voorafgaandelijk onder-zoeken en selecteren om te bepalen welke documenten onder het beroepsgeheim vallen en dus niet door de onderzoeks-rechter of zijn afgevaardigde mogen worden ingekeken. Uit de toelichting bij het amendement-Mahoux blijkt dat de bescher-ming van het beroepsgeheim centraal staat. De vertegenwoor-diger van de beroepsorde zal de stukken selecteren en alleen de stukken die noodzakelijk zijn voor het onderzoek aan de onderzoeksrechter of zijn afge-vaardigde overhandigen, er zorg voor dragend dat de identiteit of de inhoud van de dossiers van de andere cliënten, die niets met de zaak te maken hebben, niet wordt bekendgemaakt. Deze amendementen zijn op 1 decem-ber 2005 goedgekeurd door de plenaire vergadering van de Senaat ⁹⁰. ¶

Voetnoten

- ¹ Over het beroepsgeheim van de accountant en de belastingconsu-lent: zie T. Afschrift, “Le secret pro-fessionnel de l’expert-comptable à l’égard de l’administration fiscale”, in *Liber Amicorum Raymond Krockaert*, Tielt, Lannoo, 1998, 19-37; T. Afschrift en F. Goddevriendt, “Het beroeps-geheim van de fiscale raadgevers: camera obscura of tabula rasa?”, *T.F.R.* 2002, 295-319; A. Christiaens, “Het beroepsgeheim”, *De Belgische accountant* 1989, afl. 2, 6 ; R. Devloo, “Het beroepsgeheim van de accountant na het arrest van het Arbitragehof van 27 maart 1996”, *R.W.* 1996-97, 422-426; R. Devloo, “De aansprakelijkheid van de accountant en belasting-consulent. Nieuwe aspecten”, *De Belgische Accountant & Belastingconsulent* 1999, nr. 4, 41-50; L. Huybrechts, “Gebruik en misbruik van het beroepsgeheim, inzonderheid door revisoren, accountants en advocaten”, *T.B.H.* 1995, 664-678; L. Huybrechts, “Het zaken-, bank- en beroepsgeheim in het strafproces”, in *Ondernemings-strafrecht*, Brugge, die Keure, 1999, 133-185; L. Huybrechts, “Beroepsgeheim in de sfeer van de onderneming”, *T. Strafr.* 2004, 86-112; P. Lambert, *Secret profession-nel*, Brussel, Bruylant, 2005, nrs. 412-414; J. Lievens, “Beroeps-geheim en zwijgplicht van de bedrijfsrevisor, de accountant en de belastingconsulent”, in *Bedrijfsrevisor en het strafrecht*, uitgave IBR, 1991; B. Morselli, “Les comptables, conseils fiscaux, experts-comptables et reviseurs d’entreprises face à la fraude fiscale et ses complications en matière de secret professionnel”, *C&FP* 1997, afl. 5, 7-46; F. Van Der Mensbrugghe, “Le secret profes-sionnel de l’expert-comptable”, *Rev. b. comp.* 1989, afl. 1, 19-20 ; F. Van Der Mensbrugghe, “Het beroeps-geheim dat verplicht is voor de accountant is dat niet voor zijn cliënt”, *De Belgische Accountant* 1998, afl. 1, 6-7; F. Van Der Mensbrugghe, *Evolution récente du secret professionnel au sein de la profession comptable*, Editions Comptabilité & Productivité, 1998, 92p; X, “Het beroepsgeheim van de accountants en de Wet van 30 juni 1994 betreffende het afluiste-ren van telefoongesprekken”, *IDAC-Info* 1996, afl. 11, 3-6.
- ² Art. 58 Wet van 22 april 1999 betreffende de boekhoudkundige en fiscale beroepen.
- ³ T. Afschrift, “Le secret profession-nel de l’expert-comptable à l’égard de l’administration fiscale”, in *Liber Amicorum Raymond Krockaert*, Tielt, Lannoo, 1998, 20. Zie ook Rb. Brussel 16 april 1996, *T.B.H.* 1996, 924, noot L. Huybrechts. Dit vonnis heeft welis-waar betrekking op een werkne-mer van een bedrijfsrevisor maar deze rechterlijke beslissing kan ook worden toegepast op de accoun-tant en de belastingconsulent. Het beroepsgeheim van het bedrijfs-revisoraat strekt zich immers ook uit tot de “personen voor wie ze instaan” (art. 27 Wet van 22 juli 1953 tot oprichting van een Instituut der Bedrijfsrevisoren).
- ⁴ B. Allemeersch, “Het toepassings-gebied van art. 458 Strafwetboek. Over het succes van het beroeps-geheim en het geheim van dat succes”, *R.W.* 2003-2004, 12, nr. 40. Over de draagwijdte van het beroepsgeheim van de accoun-tant: zie T. Afschrift, “Le secret pro-fessionnel de l’expert-comptable à l’égard de l’administration fiscale”, in *Liber Amicorum Raymond Krockaert*, Tielt, Lannoo, 1998, 22-23.
- ⁵ Art. 32 K.B. van 1 maart 1998 tot vaststelling van het reglement van plichtenleer der accountants (*B.S.* 31 maart 1998). Het reglement van plichtenleer is als overgangs-maatregel ook van toepassing op de belastingconsulent tot de inwerkingtreding van het in uit-

- voering van de Wet van 22 april 1999 uitgevaardigde nieuwe deontologisch reglement (cfr. art. 55 Wet van 22 april 1999).
- ⁶ Art. 32 K.B. van 1 maart 1998 tot vaststelling van het reglement van plichtenleer der accountants. Voor het onderscheid tussen beroepsgeheim en discretieplicht: zie B. Allemeersch, "Het toepassingsgebied van art. 458 Strafwetboek. Over het succes van het beroepsgeheim en het geheim van dat succes", *R.W.* 2003-2004, 2 en P. Lambert, *Secret professionnel*, Brussel, Bruylant, 2005, nrs. 435 en 436.
- ⁷ Zie L. Huybrechts, "Beroepsgeheim in de sfeer van de onderneming", *T. Strafr.* 2004, 91.
- ⁸ L. Huybrechts, "Het zaken-, bank- en beroepsgeheim in het strafproces", in *Ondernemingsstrafrecht*, Brugge, die Keure, 1999, 135 en L. Huybrechts, "Beroepsgeheim in de sfeer van de onderneming", *T. Strafr.* 2004, 91.
- ⁹ Art. 98 W. Venn.
- ¹⁰ T. Afschrift, "Le secret professionnel de l'expert-comptable à l'égard de l'administration fiscale", in *Liber Amicorum Raymond Krockaert*, Tielt, Lannoo, 1998, 21.
- ¹¹ T. Afschrift en F. Goddevriendt, "Reflectie betreffende het beroepsgeheim van de erkende boekhouders(-fiscalisten)", *T.F.R.* 2002, 800.
- ¹² G. Demanet, "Note relative au secret professionnel des experts-comptables", 1991, onuitg.
- ¹³ De nota-Demanet is ook toepasselijk op de bedrijfsrevisoren.
- ¹⁴ Het facultatief karakter blijkt uit de niet-imperatieve bewoordingen van de nota: "pourrait se faire accompagner ...".
- ¹⁵ Voor een overzicht van de gebruiken in geval van huiszoekingen op advocatenkantoren: zie R. Devloo, "De aansprakelijkheid van de accountant en belastingconsulent. Nieuwe aspecten", *De Belgische Accountant & Belastingconsulent* 1999, nr. 4, 44; E. Jakhian en P. Lambert, "Les perquisitions dans les cabinets d'avocats", (noot onder EHRM 16 december 1992), *J.T.* 1994, 66-68; F. Van Der Mensbrugge, *Evolution récente du secret professionnel au sein de la profession comptable*, Editions Comptabilité & Productivité, 63. Voor een bespreking van de gebruiken gangbaar bij artsen: zie H. Nys, *Geneeskunde*, in *A.P.R.*, Story-Scientia, 2005, nrs. 1317 en 1321.
- ¹⁶ R. Devloo, "Het beroepsgeheim van de accountant na het arrest van het Arbitragehof van 27 maart 1996", *R.W.* 1996-97, 423; R. Devloo, "De aansprakelijkheid van de accountant en belastingconsulent. Nieuwe aspecten", *De Belgische Accountant & Belastingconsulent* 1999, afl. 4, 46.
- ¹⁷ T. Afschrift en F. Goddevriendt, "Het beroepsgeheim van de fiscale raadgevers: camera obscura of tabula rasa?", *T.F.R.* 2002, 296 en T. Afschrift, "Le secret professionnel de l'expert-comptable à l'égard de l'administration fiscale", in *Liber Amicorum Raymond Krockaert*, Tielt, Lannoo, 1998, 24.
- ¹⁸ T. Afschrift en F. Goddevriendt, "Het beroepsgeheim van de fiscale raadgevers: camera obscura of tabula rasa?", *T.F.R.* 2002, 295-296 en T. Afschrift, "Le secret professionnel de l'expert-comptable à l'égard de l'administration fiscale", in *Liber Amicorum Raymond Krockaert*, Tielt, Lannoo, 1998, 24 en R. Devloo, "De aansprakelijkheid van de accountant en belastingconsulent. Nieuwe aspecten", *De Belgische Accountant & Belastingconsulent* 1999, afl. 4, 46.
- ¹⁹ Art. 14bis Wet van 11 januari 1993 tot voorkoming van het gebruik van het financiële stelsel voor het witwassen van geld en de financiering van terrorisme.
- ²⁰ T. Afschrift en F. Goddevriendt, "Het beroepsgeheim van de fiscale raadgevers: camera obscura of tabula rasa?", *T.F.R.* 2002, 309-311; T. Afschrift, "Le secret professionnel de l'expert-comptable à l'égard de l'administration fiscale", in *Liber Amicorum Raymond Krockaert*, Tielt, Lannoo, 1998, 23-27; R. Devloo, "Het beroepsgeheim van de accountant na het arrest van het Arbitragehof van 27 maart 1996", *R.W.* 1996-97, 423; R. Devloo, "De aansprakelijkheid van de accountant en belastingconsulent. Nieuwe aspecten", *De Belgische Accountant & Belastingconsulent* 1999, afl. 4, 46.
- ²¹ Cass. C.99.0220.N, 7 maart 2002, www.cass.be.
- ²² Corr. Brussel 29 maart 2001, *J.T.* 2001, 617, noot P. Lambert.
- ²³ T. Afschrift en F. Goddevriendt, "Het beroepsgeheim van de fiscale raadgevers: camera obscura of tabula rasa?", *T.F.R.* 2002, 295.
- ²⁴ Cass. 13 mei 1987, *Arr. Cass.* 1986-87, 1203 en *Rev. dr. pén.* 1987, 856.
- ²⁵ L. Huybrechts, "Gebruik en misbruik van het beroepsgeheim, inzonderheid door revisoren, accountants en advocaten", *T.B.H.* 1995, 669.
- ²⁶ L. Huybrechts, "Beroepsgeheim in de sfeer van de onderneming", *T. Strafr.* 2004, 97. In dit voorbeeld is er geen gevaar voor de fysieke integriteit maar wel voor het vermogen van derden.
- ²⁷ L. Huybrechts, "Beroepsgeheim in de sfeer van de onderneming", *T. Strafr.* 2004, 88, nr. 9.
- ²⁸ L. Huybrechts, "Beroepsgeheim in de sfeer van de onderneming", *T. Strafr.* 2004, 100; L. Huybrechts, "Gebruik en misbruik van het beroepsgeheim, inzonderheid door revisoren, accountants en advocaten", *T.B.H.* 1995, 675; L. Huybrechts, "Het zaken-, bank- en beroepsgeheim in het strafproces", in *Ondernemingsstrafrecht*, Brugge, die Keure, 1999, 154 en 175 en R. Devloo, "De aansprakelijkheid van de accountant en belastingconsulent. Nieuwe aspecten", *De Belgische Accountant & Belastingconsulent* 1999, afl. 4, 42.
- ²⁹ Cass., P.05.0431.N, 24 mei 2005, www.cass.be.

- ³⁰ B. De Smet, "Principes van het deskundigenonderzoek in financiële strafzaken", in G. De Leval en B. Tilleman (eds), *Gerechtigd deskundigenonderzoek. De rol van de accountant en de belastingconsulent*, Brugge, die Keure, 2003, 332-333 en Ph. Van Caenegem, "Het deskundigenonderzoek in strafzaken", in G. De Leval en B. Tilleman (eds), *Gerechtigd deskundigenonderzoek. De rol van de accountant en de belastingconsulent*, Brugge, die Keure, 2003, 413-414.
- ³¹ L. Huybrechts, "Beroepsgeheim in de sfeer van de onderneming", *T. Strafr.* 2004, 104 en F. Van Der Mensbrugge, *Evolution récente du secret professionnel au sein de la profession comptable*, Editions Comptabilité & Productivité, 1998, 65.
- ³² *Vademecum van de Accountant en de Belastingconsulent*, uitgave IAB, Kluwer, 2004, 672.
- ³³ Art. 34, lid 1, 5° in fine Wet van 22 april 1999.
- ³⁴ L. Huybrechts, "Beroepsgeheim in de sfeer van de onderneming", *T. Strafr.* 2004, 104; F. Van Der Mensbrugge, *Evolution récente du secret professionnel au sein de la profession comptable*, Editions Comptabilité & Productivité, 1998, 60; R. Verstraeten, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2005, nr. 910; P. Waeterinckx, S. De Meulenaer en P. Caboor, "Risico's voor ondernemingen verbonden aan het opsporings- en gerechtelijk onderzoek", in J. Van Steenwinckel en P. Waeterinckx (eds.), *Strafrecht in de onderneming*, Antwerpen, Intersentia, 2004, 453.
- ³⁵ R. Verstraeten, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2005, nr. 910 en P. Waeterinckx, S. De Meulenaer en P. Caboor, "Risico's voor ondernemingen verbonden aan het opsporings- en gerechtelijk onderzoek", in J. Van Steenwinckel en P. Waeterinckx (eds.), *Strafrecht in de onderneming*, Antwerpen, Intersentia, 2004, 455.
- ³⁶ L. Huybrechts, "Beroepsgeheim in de sfeer van de onderneming", *T. Strafr.* 2004, 104-105 en L. Huybrechts, "Het zaken-, bank- en beroepsgeheim in het strafproces", in *Ondernemingsstrafrecht*, Brugge, die Keure, 1999, 159-160. P. Waeterinckx, S. De Meulenaer en P. Caboor, "Risico's voor ondernemingen verbonden aan het opsporings- en gerechtelijk onderzoek", in J. Van Steenwinckel en P. Waeterinckx (eds.), *Strafrecht in de onderneming*, Antwerpen, Intersentia, 2004, 453.
- ³⁷ Voorbeeld: een accountant die werd belast met de neerlegging van een door zijn cliënt vervalste jaarrekening op de balanscentrale van de Nationale Bank van België.
- ³⁸ L. Huybrechts, "Beroepsgeheim in de sfeer van de onderneming", *T. Strafr.* 2004, 104 en L. Huybrechts, "Het zaken-, bank- en beroepsgeheim in het strafproces", in *Ondernemingsstrafrecht*, Brugge, die Keure, 1999, 159.
- ³⁹ R. Verstraeten, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2005, 452 en L. Viane, *Huiszoeking en beslag in strafzaken*, in A.P.R., Gent, Story-Scientia, 1962, nr. 477.
- ⁴⁰ R. Devloo, "De aansprakelijkheid van de accountant en belastingconsulent. Nieuwe aspecten", *De Belgische Accountant & Belastingconsulent* 1999, nr. 4, 43; L. Huybrechts, "Beroepsgeheim in de sfeer van de onderneming", *T. Strafr.* 2004, 105; L. Huybrechts, "Gebruik en misbruik van het beroepsgeheim, inzonderheid door revisoren, accountants en advocaten", *T.B.H.* 1995, 667; L. Huybrechts, "Het zaken-, bank- en beroepsgeheim in het strafproces", in *Ondernemingsstrafrecht*, Brugge, die Keure, 1999, 159; R. Verstraeten, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2005, 452 en P. Waeterinckx, S. De Meulenaer en P. Caboor, "Risico's voor ondernemingen verbonden aan het opsporings- en gerechtelijk onderzoek", in J. Van Steenwinckel en P. Waeterinckx (eds.), *Strafrecht in de onderneming*, Antwerpen, Intersentia, 2004, 453 en 455.
- ⁴¹ Cass. 10 maart 1982, *Arr. Cass.* 1981-82, 854-856 en *R.W.* 1982-83, 234-236.
- ⁴² De adviezen die de interne accountant of interne belastingconsulent verstrekt aan zijn werkgever zijn in principe slechts beschermd door een discretieplicht (cfr. art. 32 K.B. van 1 maart 1998 tot vaststelling van het reglement van plichtenleer der accountants). Dit is niet het geval wanneer de interne leden van het IAB werkzaam zijn op het kantoor van een extern lid (cfr. *supra* nr. 2).
- ⁴³ L. Huybrechts, "Gebruik en misbruik van het beroepsgeheim, inzonderheid door revisoren, accountants en advocaten", *T.B.H.* 1995, 667.
- ⁴⁴ Zie *Vademecum van de accountant en de belastingconsulent*, uitgave IAB, 2004, 458-459.
- ⁴⁵ Bijvoorbeeld het opstellen van de door het Wetboek van vennootschappen voorziene controleverslagen bij ontbinding en vereffening van vennootschappen (art. 181 W. Venn), fusie en splitsing van vennootschappen (art. 695 en 708 W. Venn) en omzetting van de rechtsvorm (art. 436 W. Venn).
- ⁴⁶ L. Huybrechts, "Beroepsgeheim in de sfeer van de onderneming", *T. Strafr.* 2004, 104-105; L. Huybrechts, "Gebruik en misbruik van het beroepsgeheim, inzonderheid door revisoren, accountants en advocaten", *T.B.H.* 1995, 667 en L. Huybrechts, "Het zaken-, bank- en beroepsgeheim in het strafproces", in *Ondernemingsstrafrecht*, Brugge, die Keure, 1999, 159. Zie ook P. Waeterinckx, S. De Meulenaer en P. Caboor, "Risico's voor ondernemingen verbonden aan het opsporings- en gerechtelijk onderzoek", in J. Van Steenwinckel en P. Waeterinckx (eds.), *Strafrecht in de onderneming*, Antwerpen, Intersentia, 2004, 453 en 455.

- ⁴⁷ H.-D. Bosly en D. Vandermeersch, *Droit de la procédure pénale*, Brugge, die Keure, 2003, 593; L. Huybrechts, noot onder K.I. Gent 8 mei 2003, *T. Strafr.* 2005, 310; L. Huybrechts, "Gebruik en misbruik van het beroepsgeheim, inzonderheid door revisoren, accountants en advocaten", *T.B.H.* 1995, 668; en L. Huybrechts, "Het zaken-, bank- en beroepsgeheim in het strafproces", in *Ondernemingsstrafrecht*, Brugge, die Keure, 1999, 160; L. Huybrechts, (noot onder K.I. Gent 8 mei 2003), *T. Strafr.* 2005, 310 en L. Huybrechts, "Beroepsgeheim in de sfeer van de onderneming", *T. Strafr.* 2004, 105;
- ⁴⁸ Cass., P.05.0431.N, 24 mei 2005, www.cass.be. Zie ook Cass. 22 december 1992, *Arr. Cass.* 1991-92, 1462, *R.W.* 1993-94, 464-465 en *Rev. dr. pén* 1993, 650.
- ⁴⁹ *Vr. en Antw.* Kamer 2004-2005, 29 maart 2005, 11781-11782 (Vraag nr. 485 Borginon).
- ⁵⁰ H.-D. Bosly en D. Vandermeersch, *Droit de la procédure pénale*, Brugge, die Keure, 2003, 593; R. Declercq, *Beginselen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 1993, nr. 222; L. Huybrechts, "Beroepsgeheim in de sfeer van de onderneming", *T. Strafr.* 2004, 105; L. Huybrechts, noot onder K.I. Gent 8 mei 2003, *T. Strafr.* 2005, 310; R. Verstraeten, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2005, 452 en P. Waeterinckx, S. De Meulenaer en P. Caboor, "*Risico's voor ondernemingen verbonden aan het opsporings- en gerechtelijk onderzoek*", in J. Van Steenwinckel en P. Waeterinckx (eds.), *Strafrecht in de onderneming*, Antwerpen, Intersentia, 2004, 453 en 455.
- ⁵¹ Cass. P.05.0431.N, 24 mei 2005, www.cass.be. Zie ook Cass. 22 december 1992, *Arr. Cass.* 1991-92, 1462, *R.W.* 1993-94, 464-465 en *Rev. dr. pén* 1993, 650.
- ⁵² L. Huybrechts, "Beroepsgeheim in de sfeer van de onderneming", *T. Strafr.* 2004, 105 en L. Huybrechts, (noot onder K.I. Gent 8 mei 2003), *T. Strafr.* 2005, 310.
- ⁵³ R. Verstraeten, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2005, nrs. 880 en 900.
- ⁵⁴ R. Verstraeten, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2005, 449, met verwijzing naar relevante cassatierechtspraak.
- ⁵⁵ EHRM 9 december 2004 (Van Rossem / België), *T. Strafr.* 2005, 13 en F. Schuermans, "Mensenrechtenhof en huiszoeking: een gespannen huwelijk", (noot onder EHRM 9 december 2004), *T. Strafr.* 2005, nr. 19 en F. Schuermans, "Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en de huiszoeking: het arrest Van Rossem", *Vigiles* 2005, 27.
- ⁵⁶ Cass. P.05.0705.N, 13 september 2005, www.cass.be.
- ⁵⁷ Cass. 22 december 1992, *Arr. Cass.* 1991-92, 1462, *R.W.* 1993-94, 464-465 en *Rev. dr. pén* 1993, 650.
- ⁵⁸ Wet van 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *B.S.* 2 april 1998.
- ⁵⁹ Personen tegen wie de strafvordering is ingesteld omdat ze in de vordering tot gerechtelijk onderzoek van het OM of in de akte van burgerlijke stelling nominatief worden vermeld, zijn "impliciet" in verdenking gesteld (art. 61bis in fine Sv.).
- ⁶⁰ Cass. 2 oktober 2002, *Rev. dr. pén* 2003, 125.
- ⁶¹ Cass. P.02.1146.N, 10 december 2002, www.cass.be.
- ⁶² Omzendbrief nr. COL 12/98 van het College van de Procureurs-generaal bij de Hoven van Beroep, 60, www.fedpol.be, met verwijzing naar de voorbereidende werken van de Wet van 12 maart 1998. Zie ook R. Verstraeten, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2005, 428.
- ⁶³ R. Devloo, "De aansprakelijkheid van de accountant en belastingconsulent. Nieuwe aspecten", *De Belgische Accountant & Belastingconsulent* 1999, afl. 4, 43; P. Waeterinckx, S. De Meulenaer en P. Caboor, "*Risico's voor ondernemingen verbonden aan het opsporings- en gerechtelijk onderzoek*", in J. Van Steenwinckel en P. Waeterinckx (eds.), *Strafrecht in de onderneming*, Antwerpen, Intersentia, 2004, 453.
- ⁶⁴ H.-D. Bosly en D. Vandermeersch, *Droit de la procédure pénale*, Brugge, die Keure, 2003, 593; R. Devloo, "De aansprakelijkheid van de accountant en belastingconsulent. Nieuwe aspecten", *De Belgische Accountant & Belastingconsulent* 1999, afl. 4, 43 en L. Huybrechts, (noot onder K.I. Gent 8 mei 2003), *T. Strafr.* 2005, 311.
- ⁶⁵ R. Verstraeten, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2005, nr. 837.
- ⁶⁶ H.-D. Bosly en D. Vandermeersch, *Droit de la procédure pénale*, Brugge, die Keure, 2003, 591. Zie ook F. Van Der Mensbrugghé, *Evolution récente du secret professionnel au sein de la profession comptable*, Editions Comptabilité & Productivité, 1998, 61.
- ⁶⁷ Cass. P.05.0431.N, 24 mei 2005, www.cass.be (arts).
- ⁶⁸ Zie Cass. P.04.0424.F, 9 juni 2004, www.cass.be en K.I. Brussel 25 juni 2001, *J.T.* 2001, 735. Zie ook H.-D. Bosly en D. Vandermeersch, *Droit de la procédure pénale*, Brugge, die Keure, 2003, 592; L. Huybrechts, "Gebruik en misbruik van het beroepsgeheim, inzonderheid door revisoren, accountants en advocaten", *T.B.H.* 1995, 670; L. Huybrechts, "Beroepsgeheim in de sfeer van de onderneming", *T. Strafr.* 2004, 104; L. Huybrechts, "Huiszoeking en inbeslagneming op het kantoor van een extern accountant", in *De accountant en de gerechtelijke overheid in de strijd tegen de georganiseerde financiële misdaad*, uitgave Instituut der Accountants, *sine dato*, 20-21 en L. Huybrechts, "Het zaken-, bank-

- en beroepsgeheim in het strafproces”, in *Ondernemingsstrafrecht*, Brugge, die Keure, 1999, 159, R. Verstraeten, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2005, nr. 911; P. Waeterinckx, S. De Meulenaer en P. Caboor, “Risico’s voor ondernemingen verbonden aan het opsporings- en gerechtelijk onderzoek”, in J. Van Steenwinckel en P. Waeterinckx (eds.), *Strafrecht in de onderneming*, Antwerpen, Intersentia, 2004, 452.
- ⁶⁹ L. Huybrechts, “Beroepsgeheim in de sfeer van de onderneming”, *T. Strafr.* 2004, 104.
- ⁷⁰ EHRM 9 december 2004 (Van Rossem / België), *T. Strafr.* 2005, 13 en F. Schuermans, “Mensenrechtenhof en huiszoeking: een gespannen huwelijk”, (noot onder EHRM 9 december 2004), *T. Strafr.* 2005, nr. 19 en F. Schuermans, “Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens en de huiszoeking: het arrest Van Rossem”, *Vigiles* 2005, 27.
- ⁷¹ Voorstanders van deze methode: R. Devloo, “De aansprakelijkheid van de accountant en belastingconsulent. Nieuwe aspecten”, *De Belgische Accountant & Belastingconsulent* 1999, afl. 4, 49-50 en T. Afschrift en F. Goddevriendt, “Het beroepsgeheim van de fiscale raadgevers: camera obscura of tabula rasa?”, *T.F.R.* 2002, 304-306; P. Lambert, *Secret professionnel*, Brussel, Bruylant, 2005, nrs. 299-303 en F. Van Der Mensbrugge, *Evolution récente du secret professionnel au sein de la profession comptable*, Editions Comptabilité & Productivité, 1998, 66.
- ⁷² F. Van Der Mensbrugge, *Evolution récente du secret professionnel au sein de la profession comptable*, Editions Comptabilité & Productivité, 1998, 66.
- ⁷³ Voor artsen en advocaten: zie L. Huybrechts, “Gebruik en misbruik van het beroepsgeheim, inzonderheid door revisoren, accountants en advocaten”, *T.B.H.* 1995, 670 en L. Huybrechts, (noot onder K.I. Gent 8 mei 2003), *T. Strafr.* 2005, 310 en H. NYS, *Geneeskunde*, in *A.P.R.*, Story-Scientia, 2005, nr. 1317. Zie ook K.I. Luik 26 februari 2004, *Journ. proc.* 2004, nr. 479, 19, noot S. D’Orazio.
- ⁷⁴ K.I. Gent 8 mei 2003, *T. Strafr.* 2005, 307, noot L. Huybrechts.
- ⁷⁵ L. Huybrechts, (noot onder K.I. Gent 8 mei 2003), *T. Strafr.* 2005, 311.
- ⁷⁶ Zie Cass. P.04.0424.F, 9 juni 2004, www.cass.be en K.I. Brussel 25 juni 2001, *J.T.* 2001, 735. Zie ook H.-D. Bosly en D. Vandermeersch, *Droit de la procédure pénale*, Brugge, die Keure, 2003, 592; L. Huybrechts, “Gebruik en misbruik van het beroepsgeheim, inzonderheid door revisoren, accountants en advocaten”, *T.B.H.* 1995, 670; L. Huybrechts, “Beroepsgeheim in de sfeer van de onderneming”, *T. Strafr.* 2004, 104; L. Huybrechts, “Huiszoeking en inbeslagneming op het kantoor van een extern accountant”, in *De accountant en de gerechtelijke overheid in de strijd tegen de georganiseerde financiële misdadaad*, uitgave Instituut der Accountants, *sine dato*, 20-21 en L. Huybrechts, “Het zaken-, bank- en beroepsgeheim in het strafproces”, in *Ondernemingsstrafrecht*, Brugge, die Keure, 1999, 159; R. Verstraeten, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2005, nr. 911; P. Waeterinckx, S. De Meulenaer en P. Caboor, “Risico’s voor ondernemingen verbonden aan het opsporings- en gerechtelijk onderzoek”, in J. Van Steenwinckel en P. Waeterinckx (eds.), *Strafrecht in de onderneming*, Antwerpen, Intersentia, 2004, 452.
- ⁷⁷ Cass. P.04.0424.F, 9 juni 2004, www.cass.be en K.I. Brussel 25 juni 2001, *J.T.* 2001, 735. Zie ook H.-D. Bosly en D. Vandermeersch, *Droit de la procédure pénale*, Brugge, die Keure, 2003, 592-594 en L. Huybrechts, (noot onder K.I. Gent 8 mei 2003), *T. Strafr.* 2005, 310.
- ⁷⁸ L. Huybrechts, noot onder K.I. Gent 8 mei 2003, *T. Strafr.* 2005, 310.
- ⁷⁹ P. Waeterinckx, S. De Meulenaer en P. Caboor, “Risico’s voor ondernemingen verbonden aan het opsporings- en gerechtelijk onderzoek”, in J. Van Steenwinckel en P. Waeterinckx (eds.), *Strafrecht in de onderneming*, Antwerpen, 2004, 455.
- ⁸⁰ H.-D. Bosly en D. Vandermeersch, *Droit de la procédure pénale*, Brugge, die Keure, 2003, 595.
- ⁸¹ L. Huybrechts, noot onder K.I. Gent 8 mei 2003, *T. Strafr.* 2005, 310 en Corr. Brussel 29 maart 2001, *J.T.* 2001, 617, noot P. Lambert.
- ⁸² Corr. Brussel 20 februari 1998, *J.T.* 1998, 361-363, noot P. Lambert.
- ⁸³ Cass. 14 oktober 2003, *T. Strafr.* 2004, 139, noot P. Traest.
- ⁸⁴ Cass. P.04.0012.N, 23 maart 2004, www.cass.be.
- ⁸⁵ R. Verstraeten, *Handboek strafvordering*, Antwerpen Maklu, 2005, nrs. 1817-1825.
- ⁸⁶ L. Viane, *Huiszoeking en beslag in strafzaken*, in *A.P.R.*, Gent, Story-Scientia, 1962, nrs. 458-533.
- ⁸⁷ R. Declercq, *Beginselen van strafrechtspleging*, Mechelen, Kluwer, 2003, nr. 2667.
- ⁸⁸ Wetsvoorstel houdende het Wetboek van strafprocesrecht, amendement nr. 290 (Mahoux), *Parl. St. Senaat*, 2004-2005, nr. 3-450/10, 5-6.
- ⁸⁹ Wetsvoorstel houdende het Wetboek van strafprocesrecht, amendement nr. 450 (Vandenberghen en consoorten), *Parl. St. Senaat*, 2004-2005, nr. 3-450/17, 79.
- ⁹⁰ Wetsontwerp houdende het Wetboek van strafprocesrecht, Tekst aangenomen in de plenaire vergadering en overgezonden aan de Kamer van Volksvertegenwoordigers, *Parl. St. Senaat*, 2005-2006, nr. 3-450/25. De regeling is opgenomen in art. 173 van het Wetboek van strafprocesrecht.

Uitbesteding van boekhoudkundige activiteiten bij Vlaamse kmo's

PROF.DR. PATRICIA EVERAERT,
Docent Lessius Hogeschool en KULeuven
GERRIT SARENS,
Doctoraatsonderzoeker UGent (Vakgroep
Accountancy en Bedrijfsfinanciering)

JAN ROMMEL,
Doctoraatsonderzoeker UGent (Vakgroep
Accountancy en Bedrijfsfinanciering)

Outsourcing is in. Grote ondernemingen besteden vaak activiteiten uit die ze als minder belangrijk beschouwen, omdat deze niet bijdragen tot hun competitief voordeel of omdat ze zelf niet over de nodige kennis beschikken. Vaak gaat het om activiteiten zoals IT of human resource management. Over het uitbesteden van andere activiteiten zoals de boekhouding is nog niet zoveel geweten. Een onderzoek van de Universiteit Gent en de Lessius Hogeschool bracht daarom in kaart in welke mate Vlaamse kmo's hun boekhouding uitbesteden of intern voeren.

KENMERKEN VAN DE DEELNEMENDE BEDRIJVEN

De bedrijven in dit onderzoek zijn kmo's zoals gedefinieerd door de Europese Commissie, dit zijn bedrijven met minder dan 250 werknemers. Omwille van het specifieke karakter van de zogenaamde "micro-ondernemingen", werden bedrijven met minder dan 10 werknemers niet opgenomen in dit onderzoek. Het gaat bovendien over Vlaamse kmo's met beperkte aansprakelijkheid (EBVBA, BVBA en NV). Uit een populatie van 14 604 bedrijven werd via een toevallige steekproef aan

1 200 bedrijven gevraagd om mee te werken, 135 kmo's waren hiertoe bereid. De kmo's in het onderzoek hebben gemiddeld 33 werknemers. Het onderzoek bereikte vooral de kleine ondernemingen: 41 % van de deelnemende kmo's heeft tussen 10 en 24 werknemers. Het betreft meestal gevestigde ondernemingen: meer dan 90 % van de bevroegde kmo's bestaat al langer dan 10 jaar, 69 % bestaat zelfs al meer dan 20 jaar. 76 % is nog steeds in familiale handen. Ruim de helft van de bevroegde kmo's behoort tot de dienstensector (55 %), de overige 45 % zijn productieondernemingen.

Bijna een derde van de bevroegde kmo's behoort tot de sector van de groot- en kleinhandel, 29 % produceert goederen voor andere bedrijven (business-to-business).

ACHT BOEKHOUDKUNDIGE ACTIVITEITEN

Dit onderzoek richt zich op acht gangbare boekhoudkundige activiteiten: (1) het inboeken van aankoopfacturen, verkoopfacturen en financiële transacties; (2) het opmaken van de tussentijdse resultatenrekening; (3) het opmaken van een kasplanning; (4) debiteurenbeheer: het opmaken van een lijst met openstaande klanten; (5) het afsluiten van de boekhouding: registratie van transacties zoals afschrijvingen, voorraadwijzigingen, leningen, overlopende rekeningen; (6) het opstellen van de jaarrekening, zoals wettelijk bepaald; (7) het opmaken van de Belgische BTW-aangifte; (8) het opstellen van

de aangifte voor de Belgische vennootschapsbelasting.

Voor elk van deze activiteiten willen we weten of de kmo ze zelf uitvoert of uitbesteedt. Met “zelf uitvoeren” wordt bedoeld dat eigen werknemers van de onderneming deze activiteit uitvoeren binnen hun normale opdracht. Deze eigen werknemers, meestal samengebracht in de boekhoudafdeling, worden in dit artikel de “interne medewerker” genoemd. Ook indien de boekhoudkundige zelfstandige is en enkel voor één specifieke onderneming werkt, dan beschouwen we dit als een interne medewerker. Met “uitbesteden” wordt bedoeld dat een erkende boekhouder, een externe accountant of een

fiscaal kantoor deze activiteit uitvoert. In de rest van het artikel noemen we deze personen gemakshalve de “externe boekhoudkundige”.

FREQUENTIE VAN DE ACHT BOEKHOUDKUNDIGE ACTIVITEITEN

De acht activiteiten variëren sterk qua frequentie waarmee ze worden uitgevoerd door de kmo (zie Tabel 1). Zo boekt 73 % van de ondernemingen dagelijks de facturen in, 22 % doet dit wekelijks en 5 % maandelijks. Andere taken worden overwegend maandelijks uitgevoerd, zoals het opstellen van de tussentijdse resultatenrekening (65 %), het opmaken van een lijst met openstaande klanten (44 %) en uiteraard het

opmaken van de BTW-aangifte (100 %). Het opmaken van een kasplanning wordt door 22 % van de respondenten helemaal niet uitgevoerd, terwijl 30 % de kaspositie wekelijks evalueert en 18 % zelfs dagelijks. Het afsluiten van de boekhouding gebeurt bij een meerderheid van de respondenten (57 %) één keer per jaar. Maar ook hier moeten we dit nuanceren, 25 % sluit maandelijks af, 10 % elk kwartaal en 8 % halfjaarlijks. Het opstellen van de jaarrekening is een typische jaaractiviteit, wat ook blijkt uit de cijfers: 83 % van de ondervraagde kmo's stelt één keer per jaar de jaarrekening op. Het opstellen van de aangifte voor de vennootschapsbelasting wordt uiteraard ook slechts één keer per jaar uitgevoerd.

TABEL 1: FREQUENTIE BOEKHOUDKUNDIGE ACTIVITEITEN

Hoe frequent worden volgende taken uitgevoerd (in % van de respondenten)?	Dagelijks	Wekelijks	Maandelijks	Drie-maandelijks	Halfjaarlijks	Jaarlijks	Niet van toepassing
Inboeken van aankoopfacturen, verkoopfacturen en financiële transacties	73 %	22 %	5 %				
Opmaken van een kasplanning	18 %	30 %	22 %	4 %	2 %	2 %	22 %
Opmaken van een lijst met openstaande klanten	9 %	41 %	44 %	3 %			3 %
Opmaken van de Belgische BTW-aangifte			100 %				
Opmaken van een tussentijdse resultatenrekening			65 %	21 %	12 %	2 %	
Afsluiten van de boekhouding (vb. afschrijvingen, voorraadwijzigingen, leningen, overlopende rekeningen)			25 %	10 %	8 %	57 %	
Opstellen van de jaarrekening (balans, resultatenrekening)			8 %	6 %	3 %	83 %	
Opstellen van de aangifte voor de Belgische vennootschapsbelasting						100 %	

UITBESTEDING VAN DE ACHT BOEKHOUDKUNDIGE ACTIVITEITEN

Kmo's verrichten de meeste activiteiten nog steeds intern. Maar de resultaten tonen toch wel een gemengd beeld over de verschillende activiteiten. Sommige activiteiten worden grotendeels intern verricht. Zo boeken 87 % van de respondenten de facturen liever zelf in. Ook het debiteurenbeheer wordt door 9 op de 10 intern uitgevoerd. Slechts 3 % laat dit over aan externen. Het opstellen van de BTW-aangifte wordt door 8 op de 10 ondervraagde kmo's volledig intern uitgevoerd. Kmo's maken ook de kasplanning hoofdzakelijk intern op: 91 % van de respondenten heeft hier geen externe boekhoudkundige voor nodig. Voor deze groep van activiteiten hebben kmo's dus quasi geen externe hulp nodig. Dit is anders voor het opstellen van de tussentijdse resultatenrekening. Hoewel een meerderheid nog steeds de tussentijdse resultatenrekening zelf opstelt (68 %), doet toch al 19 % beroep op externen voor een deel van het werk, terwijl 13 % het zelfs volledig uitbesteedt. Zoals weergegeven in Tabel 2, wordt de top 5 van de meest intern uitgevoerde activiteiten dus gevormd door: debiteurenbeheer, kasplanning, inboeken facturen, BTW-aangifte en de tussentijdse resultatenrekening.

TABEL 2: TOP 5 VAN VOLLEDIG INTERN UITGEVOERDE ACTIVITEITEN

Volledig intern uitgevoerd		door ... % van de ondervraagde bedrijven
1°	Debiteurenbeheer	94 %
2°	Kasplanning	91 %
3°	Inboeken facturen	87 %
4°	BTW-aangifte	80 %
5°	Tussentijdse resultatenrekening	68 %

Daarentegen worden bepaalde activiteiten slechts door een minderheid van de kmo's intern verricht. Voor het afsluiten van de boekhouding kiest 35 % voor een combinatie van de interne medewerker en de externe boekhoudkundige, 24 % laat het volledig over aan de externe boekhoudkundige. De activiteiten die het meest volledig worden uitbesteed, zijn het opstellen van de aangifte voor de vennootschapsbelasting (59 % van de respondenten) en het opstellen van de jaarrekening (41 % van de respondenten). Samenvattend, de top 3 van de meest volledig uitbesteede boekhoudkundige activiteiten bestaat uit het opstellen van de aangifte voor de vennootschapsbelasting (59 %), het opstellen van de jaarrekening (41 %) en het afsluiten van de boekhouding (24 %), zoals weergegeven in Tabel 3.

TABEL 3: TOP 3 VAN VOLLEDIG UITBESTEEDDE ACTIVITEITEN

Volledig uitbesteed		door ... % van de ondervraagde bedrijven
1°	Opstellen aangifte vennootschapsbelasting	59 %
2°	Opstellen jaarrekening	41 %
3°	Afsluiten van de boekhouding	24 %

Opmerkelijk is dat precies ook diezelfde activiteiten terugkeren bij de top 3 van activiteiten waarvoor kmo's gedeeltelijk beroep doen op externen. 37 % van de ondervraagde bedrijven heeft hulp nodig om de jaarrekening op te stellen, 35 % heeft hulp nodig bij het afsluiten van de boekhouding en 21 % bij het opmaken van de aangifte voor de vennootschapsbelasting (zie Tabel 4). Veelal bereidt de interne medewerker de zaken eerst voor, waarbij de externe boekhoudkundige dan de "final touch" voor zich neemt.

TABEL 4: TOP 3 VAN COMBINATIE INTERN - EXTERN UITGEVOERDE ACTIVITEITEN

Combinatie: eerst voorbereid door interne medewerker, daarna nazicht door externe boekhoudkundige		door ... % van de ondervraagde bedrijven
1°	Opstellen jaarrekening	37 %
2°	Afsluiting van de boekhouding	35 %
3°	Opstellen aangifte vennootschapsbelasting	21 %

“FINAL TOUCH” OF BROOD-NODIGE INPUT?

Om zicht te krijgen op de “final touch” uitgevoerd door de externe boekhoudkundige, vroegen we aan de respondenten naar de werkverdeling tussen de interne medewerker en de externen voor elk van de acht activiteiten. Als we enkel de data analyseren van de ondernemingen die de combinatie intern - extern maken, dan valt op dat de review taak door de externe boekhoudkundige veel meer is dan een “final touch”, zeker voor wat betreft het opmaken van de aangifte voor vennootschapsbelasting. Respondenten schatten dat iets meer dan 50 % van dit werk wordt uitgevoerd door externen, aangezien dit heel wat gespecialiseerde kennis vereist. Kmo's hebben die kennis vaak niet intern en schakelen daarom vaak een externe beroepsbeoefenaar in. Voor het opstellen van de jaarrekening

wordt ruim een derde van het werk (37 %) door externen gedaan, *idem dito* voor het afsluiten van de boekhouding (38 %). Dus ook voor deze taken is de hulp van de externen veel meer dan het “finetunen” van de al voorbereide zaken, aldus de deelnemende kmo's.

Als we ten slotte de werktijd van de externe boekhoudkundige optellen voor ondernemingen die taken volledig uitbesteden en voor ondernemingen die de combinatie intern – extern maken, dan kunnen we concluderen dat externen 87 % van het werk verbonden aan het opstellen van de aangifte voor de vennootschapsbelasting voor hun rekening nemen, 70 % van het werk bij het opstellen van de jaarrekening en ongeveer 63 % voor wat het afsluiten van de boekhouding aangaat. Voor de hele streekproef liggen de cijfers uiteraard lager, omdat (zoals eerder gezegd) ongeveer 20 % van de bedrijven

de aangifte volledig intern opstellen (zonder de hulp van een externe beroepsbeoefenaar), 22 % de jaarrekening zelf volledig opmaakt en 41 % de boekhouding integraal afsluit, zonder tussenkomst van een externe accountant of erkende boekhouder.

VERGELIJKING MET ANDERE TAKEN

Terwijl de Vlaamse kmo vooral de gespecialiseerde boekhoudtaken uitbesteedt, zijn er ook andere bedrijfsfuncties die geheel of gedeeltelijk worden uitbesteed, zoals weergegeven in Tabel 5. Zo goed als alle deelnemende kmo's hebben ervaring met het uitbesteden van de loonadministratie (96 %). Een meerderheid van de ondervraagden besteedt ook transport uit (70 %). Ruim de helft doet ook een beroep op een externe onderneming voor schoonmaak (54 %) en ICT (54 %).

TABEL 5: UITBESTEDINGSPATROON

	% van de respondenten maakt gebruik van outsourcing	% van de respondenten maakt geen gebruik van outsourcing
Schoonmaak	54 %	46 %
Loonadministratie	96 %	4 %
Catering	7 %	93 %
IT	54 %	46 %
Transport	70 %	30 %
Boekhouding: input facturen	13 %	87 %
Boekhouding: afsluiting	59 %	41 %

GROOT VERTROUWEN IN DE EXTERNE BEROEPS- BEOEFENAAR

De bedrijfsleiders van de deelnemende kmo's zijn gemiddeld 48 jaar en beschikken over een werkervaring van gemiddeld 23 jaar. De CEO van een kmo heeft een groot vertrouwen in de externe beroepsbeoefenaar (gemiddelde score van 4,18 op een schaal van 1 tot 5).

Bedrijfsleiders vertrouwen er in sterke mate op dat hij/zij hen fair zal behandelen en de geleverde prestaties correct zal aanrekenen. De bedrijfsleiders achten de externe accountant en erkende boekhouder bekwaam en zijn ervan overtuigd dat die hun vertrouwen niet zal schenden.

STRATEGISCH BELANG VAN DE BOEKHOUDING EN FINANCIËLE RAPPORTERING

Ondanks het feit dat bijvoorbeeld 32 % van de ondervraagde kmo's zich laat bijstaan door een externe boekhoudkundige voor het opmaken van de tussentijdse jaarrekening, toont dit onderzoek aan dat de boekhouding en de daaruit volgende rapporten strategisch belangrijk zijn voor de onderneming. Op een schaal van 1 tot 5 geven

bedrijfsleiders een gemiddelde score van 4,04 op de vraag naar het strategisch belang van de boekhouding. Door 83 % van de respondenten worden de financiële rapporten niet alleen opgemaakt omdat ze wettelijk verplicht zijn, maar ook omdat ze actief gebruikt worden als management instrument.

VERWACHTINGEN KENNISEVOLUTIE

Dit onderzoek toont duidelijk aan dat vooral het gebrek aan kennis kmo's aanzet om aan te kloppen bij een externe beroepsbeoefenaar. 71 % van de ondervraagde bedrijfsleiders is ervan overtuigd dat de externe accountant, erkende boekhouder of fiscalist veel meer boekhoudkundige en fiscale kennis bezit dan de eigen interne medewerkers. Opmerkelijk is wel dat bedrijfsleiders inschatten dat de boekhoudkundige kennis en vaardigheden van de eigen mensen in de toekomst significant zal verbeteren. We kregen bijgevolg heel wat minder uitgesproken meningen op de vraag of de boekhoudkundige kennis van de externe beroepsbeoefenaar in de toekomst eveneens groter zal zijn dan deze van de interne medewerker.

BESLUIT

Vlaamse kmo's voeren de boekhouding grotendeels intern. Ze beschikken over voldoende kennis om de frequente activiteiten intern te verrichten. Het gaat hierbij om taken als de input van de facturen, het opstellen van de BTW-aangifte, de kasplanning, het debiteurenbeheer en de tussentijdse resultatenrekening. Kmo's hebben in vele gevallen echter niet al de gespecialiseerde kennis in huis die nodig is om de boekhouding af te sluiten, de jaarrekening op te stellen of de aangifte van de vennootschapsbelasting voor te bereiden. Drie op de vier ondernemingen gebruikt een externe beroepsbeoefenaar (externe accountant, erkende boekhouder, fiscalist, accountantskantoor of fiscaal kantoor) voor een gedeelte of het geheel van het werk verbonden aan de opmaak van de jaarrekening. Voor het opmaken van de aangifte voor de vennootschapsbelasting loopt dit zelfs op tot 80 %. Bovendien worden deze groep van externen voldoende bekwaam geacht om hen de meerderheid van de werklust voor deze activiteiten toe te vertrouwen. Outsourcing wordt voor kmo's dan ook vooral aantrekkelijk door de expertise die een externe beroepsbeoefenaar te bieden heeft.¶

Doorlichting van ons sociaal model en de terugkeer van chantage in de economie

AMID FALJAOUI

Nu Europa een minder sterke groei vertoont dan de Verenigde Staten en Azië, ons werkloosheidscijfer gevoelig hoger ligt dan in Amerika en we ook geconfronteerd worden met financieringsproblemen doordat de babyboomers de pensioengerechtigde leeftijd hebben bereikt, rijst de vraag om ons sociaal model opnieuw te bekijken. Dit moet gebeuren op basis van de gewijzigde krachtverhouding tussen werknemers en ondernemingen. Een overzicht.

De kop in het zand steken is geen oplossing: ons socialezekerheidsmodel verkeert in gevaar. Door de economische groei die de twee procent niet overstijgt en een werkloosheidscijfer van ongeveer tien procent vormt de financiering van ons sociaal model een probleem. Tijdens een trip in Brussel vestigde de Franse econoom Alain Min de aandacht van de Belgen (en tegelijkertijd ook van de Fransen, Duitsers en Italianen) op het feit dat het onmogelijk is de pensioengerechtigde leeftijd niet op te trekken. “Genoeg van die verhalen over “begrip opbrengen voor

de eisen van de werknemers”. De minst beschermde of minst gegoede werknemers zijn de mensen die een pensioenuitkering het hardst nodig zullen hebben. De uitkeringen van de “babyboomers” zullen gefinancierd moeten worden door de generatie uit de jaren '70, gekenmerkt door een laag geboortecijfer. Er zijn niet veel oplossingen: ofwel worden de pensioenuitkeringen verminderd; ofwel wordt de pensioengerechtigde leeftijd verhoogd; ofwel worden de bijdragen duurder. De pensioenuitkeringen verminderen? Dan worden de mensen rechtstreeks getroffen. De bijdragen verhogen? Dat wordt moeilijk in een wereld waarin het continentale, Oude Europa concurrentieproblemen vertoont met de andere werelddelen. De enige optie die overblijft, is de verhoging van de pensioengerechtigde leeftijd”. Einde citaat.

EINDE VAN DE STATUS QUO

Eigenlijk is het standpunt van Alain Minc duidelijk: België kan het zich niet veroorloven een

beslissing nog langer uit te stellen. Het generatiepact is trouwens een stap in die richting. Wat vooral uit het pact blijkt, is dat ons sociaal model moet veranderen. De vraag is nu: hoe kan het gewijzigd worden zodat het meer competitief wordt, maar tegelijkertijd onze sociale bescherming waarborgt. André Sapir, professor aan de ULB, onderscheidt vier modellen in Europa. Het Scandinavische model (Noorwegen, Finland, Zweden) is erg succesvol; het biedt het voordeel dat het rechtvaardig is (weinig mensen worden uitgesloten) en efficiënt op economisch vlak (sterke groei en laag werkloosheidscijfer). Het tweede model is een model dat wordt toegepast in landen uit het Middellandse Zeegebied (bijvoorbeeld in Italië): dit model is onrechtvaardig en niet efficiënt. Groot-Brittannië heeft een ander, veelbesproken model, namelijk het Angelsaksische model. Dit model is erg efficiënt (meer groei dan op het vasteland) maar onrechtvaardig (veel mensen worden uitgesloten).

Ten slotte is er een vierde model, namelijk het continentale model (België, Frankrijk, Duitsland), dat rechtvaardig is, maar niet erg efficiënt. De Belgische politici moeten nu een model kiezen. De enige zekerheid die bestaat, is dat het Angelsaksische model geen optie is. Waarom? Omdat er veel negatieve connotaties mee gepaard gaan voor de linker-vleugel van de regering. Bovendien zouden de ongelijkheden die dit model veroorzaakt, niet aanvaard worden door de Belgische bevolking. Het Scandinavische model is wel een optie: het is een efficiënt en rechtvaardig model. Maar ook dit model heeft een keerzijde: in de Scandinavische landen zijn de belastingen enorm hoog, en in België heeft de fiscale druk al een hoogtepunt bereikt. Wat nu? Op dit moment wordt er veel gedebatteerd, maar het is nu al duidelijk dat België nog een andere weg zal inslaan. Men zal proberen het kapitaal (en de inkomsten die hieruit voortvloeien) steeds meer te betrekken in de grondslag van de belastingen, om zo geld in het laatje van de Staat te brengen, zonder de druk op het arbeidsinkomen te verhogen. De opstelling van een vermogenskadaster past in deze strategie.

MINDER DRUK

In afwachting van een beslissing hieromtrent heeft de economische wereld toch al gereageerd: een geducht mechanisme wordt nu tot stand gebracht. En dat zonder medeweten van de werknemers. Waarom? Omdat zodra alles of bijna alles beschikbaar en goedkoper is aan de andere kant van de

planeet, de werknemers van de rijke landen in de ban geraken van hun angsten. Met name de angst voor delocalisatie. Aangezien zij vrezen dat ze hun baan zullen verliezen, wordt de druk om opofferingen te brengen steeds groter. Het recentste voorbeeld van een dergelijke druk komt overwaaien uit Frankrijk met de HP-affaire. Wat stelde de Hewlett Packard-directie *in fine* voor? Simpelweg, 250 werknemers minder ontslaan dan voorzien in het sociaal plan van 1 240 mensen. En dat in ruil voor twaalf extra werkdagen. HP is dus bereid minder mensen te ontslaan, maar wil daarentegen wel de 35-urenweek achterwege laten! Hoewel dit voorbeeld van HP heel recent is, is het geen primeur. In Duitsland bijvoorbeeld, werd de toon al gezet door Siemens, die aan de 4 500 werknemers van het telefoniebedrijf uit Noordrijn-Westfalen vroeg om de vroegere 40-urenweek opnieuw in te stellen, in plaats van de 35-urenweek. Zij dreigden met een delocalisatie naar Hongarije.

HOU ME TEGEN, OF...

De Daimler Chrysler-constructeur maakte gebruik van dezelfde methode, namelijk chanteren met delocalisatie... maar wel op een subtielere manier. In mei 2005 liet de directie de nieuwste plannen doorsijpelen: wagens bouwen in China, niet voor de Chinese markt zoals dat nu het geval is, maar wel om ze uit te voeren naar de Verenigde Staten en Canada. Hiertegen werd al snel gereageerd, en de directie haastte zich om recht te zetten dat het

enkel om een mogelijk toekomstplan ging, op heel lange termijn. De waarheid schuilt natuurlijk elders: door de boodschap te laten uitlekken, heeft de Daimler Chrysler-directie de Amerikaanse vakbonden duidelijk willen maken dat zij zich soepeler moesten opstellen bij toekomstige onderhandelingen. Zoals de Franse econoom Patrick Artus opmerkte, heeft de angst, die veroorzaakt wordt door een mogelijke delocalisatie, een duidelijk gevolg: de verminderde koopkracht van werknemers. Waarom? Omdat de loon schalen zelfs duikelen in sectoren waar de arbeid niet gedelocaliseerd kan worden. Een voorbeeld: mevrouw Vandendorre is kassierster in een warenhuis. Haar werk kan natuurlijk niet gedelocaliseerd worden naar Turkije of China. Maar doordat ons werkloosheidscijfer zo hoog ligt, weet mevrouw Vandendorre dat de meeste werkzoekenden haar vroeg of laat wel eens zouden kunnen vervangen. Bovendien is het zo dat veel mensen die geen werk vinden, uiteindelijk werk aangaan dat niet beantwoordt aan het behaalde diploma. Daarom is de grootste rem voor de verhoging van de koopkracht van werknemers ... ons werkloosheidsniveau!

CHANTAGE "OP ZIJN BELGISCH"

Met de HP-affaire is onlangs nog duidelijk gebleken dat chanteren met delocalisatie in trek is. Zelfs bij ons. In België was het de Amerikaanse firma Pfizer die afstand deed van een investering van 185 miljoen euro in de regio Antwerpen. Waarom? Omdat de regering zich niet verzoenend

opstelde tegenover de farmaceutische sector, althans volgens de firma Pfizer. De verklaring kwam natuurlijk op een slecht moment, namelijk net toen Guy Verhofstadt en Didier Reynders in Azië reisden om onze fiscale voordelen te promoten, vooral de notionele interessen, een nieuw fiscaal product dat België aantrekkelijk moet maken voor tientallen buitenlandse bedrijven. *A priori* is de reactie van Pfizer begrijpelijk. De Amerikaanse firma – die hierin trouwens gesteund wordt door andere ondernemingen – wil niet langer alles klakkeloos aanvaarden. De taks op de omzet is verviervoudigd en bedraagt nu bijna tien procent. De opbrengst ervan gaat niet naar de gezondheidszorg, maar wel naar de pensioenen! Tegenover een dergelijk cynisme vanwege de regering, keur je, in een eerste reflex, goed dat de farmaceutische industrie België op een zwarte lijst probeert te plaatsen. De werkelijkheid is natuurlijk iets genuanceerder. Eerst en vooral werd overeengekomen met de sector dat een taks van tien procent zou worden opgelegd op de omzet van de farmaceutische ondernemingen. Bovendien zegt de farmaceutische sector er niet bij dat er, binnen de sector, een voorkeur bestond voor een takssysteem van tien procent op de omzet in plaats van een overeengekomen prijsdaling. Waarom? Omdat de sector vreesde dat geneesmiddelen vanuit België opnieuw zouden worden uitgevoerd. En zoals een deskundige uit de sector zegt: “We mogen ons niet laten misleiden, de exodus van de farmaceutische ondernemingen is niet voor de nabije toekomst”. Hoe dit komt? Omdat de

bedrijven die in ons land gevestigd zijn, te veel samenwerkingsverbanden hebben met de Belgische universitaire ziekenhuizen en wetenschapsuniversiteiten. Verhuizen zou dus te duur zijn. En dan de kers op de taart: de generische geneesmiddelen maken slechts tien procent uit van de Belgische markt, tegenover vijftig procent in Nederland of Groot-Brittannië. Er is dus nog een marge voor de Belgische farmaceutische industrie.

SMALL IS BEAUTIFUL

Naast enerzijds een politieke klasse die talmt met de keuze van een coherent sociaal model en anderzijds ondernemingen die de mondialisering uitspelen, zijn er natuurlijk ook landen die zich handig uit de zaak draaien. Dat is het geval van de vijf Scandinavische landen (hierboven vermeld) die in de top tien staan van het klassement van het *World Economic Forum* over de meeste competitieve landen ter wereld. In de laatste uitgave van *Fidelity International*, een Amerikaans bedrijf dat zich toespitst op het beheer van fondsen en beveks, stelt men opnieuw vast dat kleinere landen zich beter uit de slag trekken. In dit geval rangschikt de studie de Europese ondernemingen in functie van hun beurskapitaal. Als men de huidige cijfers vergelijkt met hetzelfde klassement twintig jaar geleden (in 1985), is de vaststelling ontstellend: toen stonden zeven Duitse ondernemingen in de top tien, waaronder Daimler Benz, Siemens, BASF en Bayer.

In het klassement dat eind november 2005 werd gepubliceerd, staat geen enkele Duitse onderneming in de top tien. Het eerste Duitse bedrijf is Siemens, dat zich nipt op de elfde plaats bevindt!

Zwitserland daarentegen behaalt een prachtig resultaat: het kleine land dat zelfs geen deel uitmaakt van de Europese Unie, heeft een topprestatie geleverd door vier ondernemingen in de top tien te plaatsen. Het gaat hierbij om Novartis, Nestlé natuurlijk, maar ook Roche en de bank UBS. Zelfs Spanje, enkele jaren geleden nog een van de armere landen uit de Unie, heeft twee ondernemingen in de top tien staan, namelijk telecomoperator Telefónica en de bank Santander.

WIJZE LES VOOR DE TOEKOMST

Waarom dan dit klassement aanhalen? Omdat we er twee wijze lessen uit kunnen trekken. De eerste les is dat niets onveranderlijk blijft, de winnaars van gisteren kunnen morgen evengoed geen winnaars meer zijn. Dat is bijvoorbeeld het geval van Daimler Benz, die na de fusie met Chrysler van de tweede plaats in 1985 achteruit is geboerd naar de eenentwintigste plaats in 2005. De tweede les is dat een klein land als Zwitserland, dat goed bestuurd wordt en aantrekkelijk is voor multinationals, het hoofd kan bieden aan een land met 80 miljoen inwoners zoals Duitsland. Waarom kan België zich hierop niet inspireren? Illustreert dit niet perfect dat *Big* niet altijd *Beautiful* is? ¶

Analyseer de cijfers van je onderneming en bepaal haar waarde / H. Vanbrabant, J. Van den Bossche, P. Van de Wiele, S. Verbruggen, G. Walraevens
Kluwer, 2005. 222 p.

In dit boek beschrijft het auteursteam van EHSAL op een erg toegankelijke manier de belangrijkste technieken voor financiële analyse en waardebeoordeling.

Na een schets van het wettelijk kader rond de jaarrekening, komen achtereenvolgens aan bod: de voorbereidende fase van de analyse (met speciale aandacht voor de horizontale en verticale analyse); analyse van de kortetermijnliquiditeit; cashflowanalyse; analyse van de ondernemingsprestaties; analyse van de financiële structuur en de waardebeoordeling. Het « Discounted Free Cash Flow »-model, op basis waarvan de ondernemingswaarde en de aandeelhouderswaarde worden berekend, krijgt hier extra aandacht.

De commentaren en rekenformules worden geïllustreerd met de cijfergegevens van een fictieve onderneming over een periode van zes jaar, waarbij schema's en tabellen het geheel visueel voorstellen.

Prijs : € 73,14
Bestellen: Kluwer
tel. 0800 40 300
www.kluwer.be.

PME & Stratégie / Christian Paquay
ECCI, 2005. 175 p.

Cet ouvrage propose une méthode de réflexion stratégique et de planification de l'action adaptée à la réalité des PME : c'est-à-dire une méthode "light" qui se distingue des outils méthodologiques complexes développés pour les grandes entreprises et qui apporte en même temps une alternative à la simple réflexion intuitive si souvent rencontrée dans les PME.

La méthode est construite en quatre étapes clairement identifiées : diagnostic de l'entreprise, stratégie pour demain, vision à moyen terme, plan d'action.

A chaque étape, l'ouvrage propose des outils de gestion pratiques et faciles à comprendre : représentations graphiques de la démarche proposée ; questions-clé à se poser à chaque étape du processus ; exemples vécus dans les PME qui illustrent bien la problématique posée ; documents types à remplir par le lecteur.

La méthode est également participative et permet au dirigeant de PME d'associer ses principaux collaborateurs à la construction de l'avenir de l'entreprise, en créant ainsi un projet motivant et mobilisateur.

Prix : € 38
Commander : ECCI
tél. 04 344 50 88
www.ecci.be/PME.htm.

BTW-carrousel. De fiscaal- en strafrechtelijke aanpak en de gevolgen voor de organisatoren, medeplachtigen en hun afnemers / Alain Claes
(Bibliotheek Fiscaal Recht Larcier; 5)
Larcier, 2005. 276 p.

Anders dan de meeste publicaties die hierover al verschenen, benadert dit boek het fenomeen juridisch en vanuit het standpunt van de ondernemingen en hun adviseurs. Het tracht inzicht te geven in het fenomeen en de aanpak ervan door fiscus en parket, en de gevolgen voor de organisatoren, medeplachtigen en hun afnemers. Uiteraard mag dit boek niet gezien worden als een handleiding om aan dergelijke fraude deel te nemen.

De fiscaal- en strafrechtelijke aanpak wordt grondig besproken en waar nodig kritisch benaderd. Verder wordt er ook aandacht besteed aan de strijd tegen de BTW-carrouzels in het buitenland en de rechtspraak van het Hof van Justitie.

Dit boek tracht tevens een waarschuwing en een vorm van preventieve handleiding te zijn voor de handelaars te goeder trouw die onbewust betrokken kunnen geraken in dergelijke fraudestructuren, met grote financiële risico's.

Deel I: Het fenomeen BTW-carrousel en zijn kenmerken - **Deel II:** De bestrijding van de BTW-carrouselfraude - **Deel III:** Hoe betrokkenheid bij een BTW-carrousel vermijden (preventieve aanpak) - **Deel IV:** Aanpak in andere lidstaten - **Deel V:** Slotbeschouwingen.

Prijs : € 96
Bestellen: De Boeck Services
tel 010 48 25 10
http://uitgeverij.larcier.com.

La directive fiscale « fusions » : état de sa transposition en Belgique et modifications apportées par l'U.E. / Jean M. Cougnon

Bruylant, 2005. 309 p.

Cette directive fiscale traite non seulement des fusions de sociétés, mais également des scissions, apports d'actifs et échanges d'actions, ainsi que, depuis sa modification de février 2005, des scissions partielles et de certains transferts du siège statutaire d'un Etat membre à un autre.

Bien qu'elle soit destinée à s'appliquer aux opérations transfrontalières dans l'Union européenne, ses dispositions sont également à respecter dans les opérations purement nationales. C'est pourquoi l'auteur passe en revue, à l'aide d'exemples, chacune des opérations traitées explicitement par la directive, en envisageant d'abord celles réalisées en Belgique.

Table des matières : Objectifs et contenu de la directive de 1990 ; Stade actuel de transposition de cette directive en Belgique : absence de transposition pour l'aspect « fusions et scissions » ; Modifications proposées par la Commission en 2003 et effectivement adoptées en 2005 ; Modifications proposées par la Commission en 2003 et n'ayant finalement pas été adoptées par le Conseil du 16 février 2005 ; Changements attendus au niveau de la législation en Belgique.

Prix : € 60
Commander : Bruylant
tél. 02 512 98 42
www.bruylant.be.

VZW en belastingen / Dirk Deschrijver. Derde herziene en bijgewerkte uitgave tot 10 juni 2005.

Biblo, 2005. 785 p.

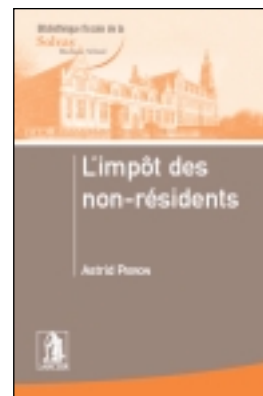
Dit boek behandelt zowat alle belastingen waarmee vzw's in aanraking kunnen komen, met heel wat aandacht voor de rechtspraak.

Naast de rechtspersonenbelasting in al haar aspecten, wordt ook ruime aandacht besteed aan de BTW, de registratierechten, de taks tot vergoeding van de successierechten, de belasting op spelen en weddenschappen, de aansprakelijkheid voor belastingschulden (ook van bestuurders), de reorganisaties, de fiscale consequenties van vrijwilligerswerk, enz.

Want de fiscale aspecten van vzw's betreffen niet alleen de directe belasting op de inkomsten die ze verkrijgen. Veel vzw's ontvangen schenkingen of legaten, of baten een kantine uit, organiseren feestelijkheden, tombola's, wedstrijden, enz., ontvangen lidgelden en/of subsidies. Met telkens weer de vraag naar de mogelijke fiscale consequenties in hoofd van de vzw zelf, maar ook van sponsors, leden, werknemers, bestuurders, vrijwilligers en sympathisanten.

Een wetsartikelenregister, jurisprudentieregister en een trefwoordenregister zorgen voor een vlotte en systematische toegang.

Prijs : € 120
Bestellen: Biblo
tel 0800 12 683
www.fiscoloog.be.

L'impôt des non-résidents / Astrid Pieron

Larcier, 2005. 197 p.

Dans une Belgique au coeur de l'Europe, l'impôt des non-résidents revêt une importance particulière. En effet, il s'applique à toute personne physique ou morale ne résidant pas en Belgique qui recueille des revenus de source belge.

Cet ouvrage s'attache à définir précisément ce qui constitue, aux yeux du législateur, une « source » belge pour chaque type de revenus immobiliers, mobiliers, professionnels ou divers.

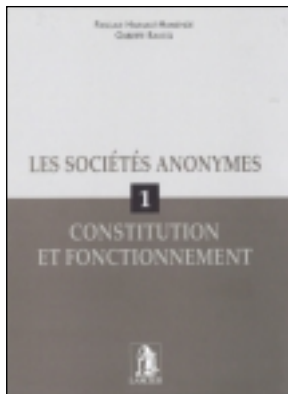
Par ailleurs, il analyse en profondeur le concept de résidence belge et son négatif, la non-résidence, qui sont, de par leur volatilité relative, des notions qui participent à toute planification fiscale bien comprise.

Les travaux récents de l'OCDE, les directives et la jurisprudence européennes influencent fortement ces concepts et seront, dès lors, également abordés.

Le livre comprend quatre titres :

1. Introduction
2. Assujettis à l'INR (personnes physiques – sociétés – organismes sans but lucratif)
3. Assiette de l'INR (revenus immobiliers – revenus mobiliers – revenus professionnels – revenus divers)
4. Etablissement de l'INR

Prix : € 92
Commander : De Boeck services
tél. 010 48 25 10,
http://editions.larcier.com.

Les sociétés anonymes. Constitution et fonctionnement / Pascale Haniaut-Hamende, Gilberte Raucq. 2e édition.
Larcier, 2005. 732 p.

Diverses interventions du législateur ont déjà modifié et complété à plusieurs reprises le Code des sociétés et son arrêté d'exécution du 30 janvier 2001, ce qui justifiait une refonte complète de cette première partie du traité des sociétés anonymes.

Cet ouvrage porte sur la constitution et le fonctionnement de la société, et est présenté sous la forme d'un commentaire article par article de la formule d'acte constitutif de la société anonyme. L'ouvrage offre ainsi un outil pratique se référant à la nouvelle structure des textes légaux.

La table des matières est très détaillée ainsi que la table alphabétique, ce qui facilite l'accès à cet ouvrage. En plus, il y a une table des décisions citées. La bibliographie est comme d'habitude assez élaborée.

Les matières relatives aux opérations sur le capital, émissions de titres, transformations et restructurations ne sont pas encore traitées, mais feront l'objet d'une prochaine publication.

Tiré à part du Répertoire Notarial.

Prix : € 430
Commander : De Boeck services
tél. 010 48 25 00,
<http://editions.larcier.com>.

Het bestuur van een NV. Venootschapsrechtelijke, sociale en fiscale aspecten. Een leidraad voor de praktijk / B. Beele, J. Huysentruyt, G. Verhaeghe, F. Lallemand, A. Weyn
UGA, 2005. 473 p.

De grote lijnen van de diverse aspecten van het bestuur van een naamloze vennootschap worden in dit boek op een overzichtelijke manier, en met de nodige tips en aanbevelingen, voorgesteld. Het gaat daarbij niet alleen over de raad van bestuur, maar even goed over het directiecomité en het dagelijks bestuur.

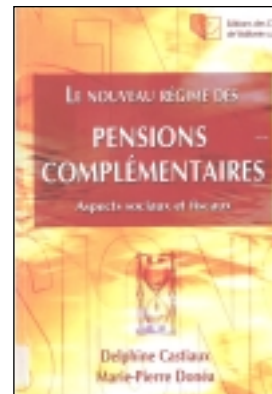
Na een inleidend hoofdstuk, gaat titel 2 in op de benoeming van bestuurders, de werking en de bevoegdheden van de raad van bestuur, de bezoldiging en de aansprakelijkheid van bestuurders, en de beëindiging van het bestuursmandaat.

Titel 3 behandelt het dagelijks bestuur, titel 4 het directiecomité.

Het sociaal statuut en het fiscaal statuut van bestuurders, dagelijkse bestuurders en leden van het directiecomité worden belicht in titel 5 en titel 6.

Bovendien leidt een erg gedetailleerde inhoudstafel meteen naar de gezochte informatie.

Prijs: € 74
Bestellen: UGA
tel. 056 36 32 00
www.uga.be/uitgeverij.

Le nouveau régime des pensions complémentaires. Aspects sociaux et fiscaux / D. Castiaux, M.-P. Donia

Le fonctionnement, les avantages et les obligations de la nouvelle loi sur les pensions complémentaires, dite loi Vandembroucke, sont décryptés dans ce livre, tant au regard du droit social que fiscal. Il s'agit de la constitution, ainsi que la liquidation, la continuation à titre individuel, les droits de succession, ...

La pension libre complémentaire pour indépendants est également analysée.

Contenu :
Le volet social de la loi Vandembroucke – Les aspects fiscaux et parafiscaux des engagements collectifs de pension, assurances de groupe et fonds de pension – Les aspects fiscaux et parafiscaux des engagements individuels de pension – Le nouveau régime de la pension libre complémentaire pour indépendants (PLCI) – Les pensions spécifiques des médecins, dentistes, pharmaciens, notaires, avocats et huissiers de justice – Les aspects de droit européen – Les aspects de droit international.

Prix : € 40
Commander : ECCI
tél. 04 344 50 88,
http://www.ecci.be/pension_compl.htm.